

جزوه تاریخ دوازدهم

گروه آموزشی مشاوره‌ای نوتروفیل

نوتروفیل، حامی عدالت آموزشی

درس ۱

□ تاریخ‌نگاری:

۱- تاریخ‌نگاری سنتی:

مورخان سنتی، اغلب اهل شعر و ادب بودند و آثارشان را به صورت ادبی منتشر می‌کردند.

ویژگی‌های تاریخ‌نگاری سنتی:

✓ تأکید بر تاریخ سیاسی و نظامی و شرح طولانی زندگی شاهان، جنگ‌ها و فتوحات.

✓ بی توجهی به علل و نتایج رویدادها و تحولات تاریخی.

✓ تأکید بر مصنوع و متکلف‌نویسی و پرهیز از ساده‌نویسی.

✓ بی توجهی به سنجش و نقد منابع.

«میرزا مهدی خان استرآبادی»، نویسنده جهان‌گشای نادری و درباره نادره بود و به روش سنتی تاریخ‌نویسی می‌کرد.

۲- تاریخ‌نگاری جدید:

✓ عوامل شکل‌گیری: ۱- جنگ‌های ایران و روس. ۲- توجه به عقب‌افتادگی ایران از پیشرفت‌های جامعه جهانی.

✓ در نتیجه چنین کنجکاو‌هایی بود که، از زمان عباس میرزا (ولیعهد فتحعلی شاه)، ترجمه آثار اروپایی به تدریج آغاز شد، و سپس با

تأسیس مدرسه دارالفنون و ایجاد دارالطباعه دولتی و دارالترجمه همایونی در زمان ناصرالدین شاه گسترش یافت. تمام اینها باعث شد

تا، تاریخ‌نگاری جدید رواج پیدا کند و صرفاً از بررسی تک بُعدی مسائل فاصله بگیرد.

✓ اعتمادالسلطنه از چهره‌های برجسته فرهنگی این دوره بود که، به ریاست دارالترجمه همایونی برگزیده شد.

✓ با گسترش فعالیت علمی شرق شناسان، کتیبه‌های بیستون و طاق‌بستان رمزگشایی شد و اطلاعات دقیق و جدید درباره تاریخ ایران

به دست آمد. گسترش کشفیات باستان‌شناسی در ایران، منابع نوینی را پیش‌روی مورخان قرارداد و زمینه تحولی عمیق و اساسی را

در تاریخ‌نگاری سنتی ایران فراهم آورد.

□ انتقاد به تاریخ‌نویسی سنتی:

✓ خاوری شیرازی نویسنده تاریخ ذوالقرنین به حقیقت‌نویسی و مختصرنویسی علاقه نشان داد و تملق‌گویی را نکوهش کرد، چنان‌که در این باره نوشته است: «تاریخ‌نگار را هم لازم است که راست‌گفتاری پیشه کند». فرشته را دیو نخواند و دیو را فرشته نداند».

✓ خورموجی مؤلف کتاب حقایق الاخبار ناصری، نخستین کسی است که واقعیت قتل امیرکبیر را بازتاب داده است.

✓ محمد حسن خان اعتمادالسلطنه، سعی کرد آثار خود را تا حدودی از پرده پوشی‌ها و مداحی‌های رایج مورخان رسمی دور سازد. او در یکی از آثارش به نام صدرالتواریخ، امیر کبیر را ستایش می‌کند.

✓ آخوندزاده با اینکه مورخ نبود، تاریخ‌نویسی سنتی را به شیوه علمی نقد کرد. وی در رساله‌ای ایراد رضا قلی خان هدایت را به دلیل

استفاده‌ها و از شعر در بیان رویدادها و به کار بردن الفاظ مصنوع ادبی، مورد انتقاد قرار داد.

□ روش تاریخ‌نگاری جدید:

در شیوه تاریخ‌نگاری نوین، تاریخ‌نویسان و پژوهشگران با استفاده از روش تحقیق علمی، بهره‌برداری از منابع و اسناد و مدارک معتبر و

گزینش و نقد آنها، رویدادهای تاریخی را ارزیابی می‌کردند و تاریخ‌نگاران جدید، همچنین تلاش می‌کردند از نتایج تحقیقات علمی چون؛

باستان‌شناسی، زبان‌شناسی، جغرافیا، جامعه‌شناسی و اسطوره‌شناسی در مطالعه تاریخ بهره‌مند شوند.

□ بینش تاریخ‌نگاری جدید:

✓ اساس کار تاریخ‌نگاری سنتی، بررسی زندگی پادشاهان و شرح فتوحات آنان بود.

✓ در تاریخ‌نویسی نوین، جنبه‌های گوناگون حیات انسانی اعم از: سیاسی، نظامی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بررسی می‌شود.

- ✓ توجه آنان را به ابعاد گوناگون رویدادهای تاریخی و به ویژه نقش مردم جلب کرد. این بینش در کتاب **تاریخ بیداری ایرانیان** نوشته میرزا محمد ناظم الاسلام کرمانی، علاوه بر انقلاب مشروطه، رویدادهای مهم دیگری همچون نفوذ و دخالت کشورهای استعمارگر، جنگ‌های جهانی اول و دوم و اشغال ایران، جنبش ملی شدن نفت و انقلاب اسلامی، تأثیر عمیقی در بینش مورخان ایرانی گذاشتند و توجه آنان را به دیدگاه‌ها و جنبه‌های گوناگون علل و نتایج این حوادث جلب کردند.
- ✓ سفرنامه از منابع مهم در علم تاریخ است: از ناصرالدین شاه و مظفرالدین شاه، سفره نامه‌های متعددی به جا مانده است. برخی از مقام‌ها و رجال سیاسی، فرهنگی و اقتصادی دوره قاجار نیز سفرنامه‌های جالبی نوشته اند. علاوه بر آنها، عده‌ای از سفراء، مأموران، بازرگانان و جهانگردان خارجی هم خاطرات سفر خود به ایران را در قالب سفرنامه نوشته و منتشر کردند.
- ✓ روزنامه به عنوان رسانه گروهی، یکی از ابداعات تأثیرگذار تمدن جدید غربی بود، که در دوره قاجار به ایران راه یافت.
- ✓ اولین روزنامه ایران را میرزا صالح شیرازی، یکی از دانشجویان اعزامی به انگلستان با عنوان **کاغذ اخبار تهران** منتشر کرد.
- ✓ چند سال بعد، امیرکبیر برای رشد آگاهی‌های سیاسی و اجتماعی مردم و توسعه فکری و فرهنگی جامعه، **روزنامه وقایع اتفاقیه** را منتشر کرد، که بعدها به **روزنامه دولت علیه ایران** تغییر نام داد.

آرشیو:

در بسیاری از کشورهای جهان، محلی برای نگهداری، حفاظت، مرمت، طبقه‌بندی و آماده‌سازی آنها و استفاده محققان ایجاد شده است که به آن آرشیو گفته می‌شود. آرشیو ملی هر کشور، محل نگهداری اسناد و مدارک باارزش و معتبر مربوط به آن کشور است.

درس ۲

در ایران، بین سقوط حکومت صفویه تا روی کار اومدن قاجار، فراز و نشیب‌های عجیبی رخ داد، تا در زمان قاجار به ثبات نسبی رسیدیم!

اوضاع خوب نیست...

- ✓ افغان‌ها به دلیل ناتوانی در تسلط بر تمام قلمرو صفوی و ناآشنایی با اصول کشورداری، نتوانستند حاکمیت مقتدری تشکیل دهند. روسیه و عثمانی نیز فرصت را مغتنم شمردند و بخش‌هایی از شمال و غرب میهن ما را اشغال کردند.
- ✓ نادر شاه افشار، از سرداران مشهور و نایب ایل افشاریه، طی چندین جنگ، افغان‌ها رو سر به نیست کرد و فرماندهی سپاه رو در دست گرفت، بعد کم کم آماده جنگ با روسیه و عثمانی شد و عثمانیان رو شکست داد.
- ✓ نادر، شاه ایران وارد شد و اول از همه تهماسب دوم صفوی (شاهزاده حکومت قبلی) را از سلطنت خلع کرد و چندین شرط برای پذیرش حکومت مطرح کرد:

۱- موروثی شدن سلطنت در خاندان او؛

۲- حمایت نکردن بزرگان و رؤسای طوایف از خاندان صفوی؛

۳- حل اختلافات مذهبی با دولت عثمانی.

- ✓ نادرشاه افشار سرانجام هنگامی که مشغول سرکوب شورش در خراسان بود، با توطئه نزدیکان و سردارانش کشته شد.
- ✓ نادر به عنوان پادشاه مملکت، توفیق نیافت که زمینه را برای ثبات و امنیت پایدار، انتقال آرام قدرت و تثبیت حکومت افشاریه پس از خود فراهم آورد. از جمله علل و عوامل این ناکامی نادرشاه، می‌توان به اشتغال پیوسته او به جنگ، مالیات‌های اضافی که از مردم برای تأمین هزینه‌های جنگ، گرفته می‌شد و مهم‌تر از آن بدگمانی وی به نزدیکان و بزرگان کشور و برخورد خشن با آنان در سال‌های پاپانی حکومتش اشاره کرد.

✓ بعد از نادر، دو تا از برادرزاده‌هایش یعنی ابراهیم شاه و عادل شاه به تخت نشستند (البته خیلی کوتاه) و بعد نوبت به نوه نادرشاه رسید، یعنی شاه‌رخ! ایشان هم صرفاً به شهر مشهد بسنده کرد و همانجا ماند تا محمدخان قاجار رفت او را از آنجا بیرون کرد.

- ✓ کریم خان زند، رئیس طایفه زندیه بود. برای کسب قدرت با سرداران ایل بختیاری (یعنی علی مردان خان و ابوالفتح خان) جنگید و آنها را شکست داد و سلسله زندیه را به پایتختی شیراز تأسیس کرد. کریم خان پس از آن با پرهیز از سیاست جنگ و کشورگشایی، موجبات آرامش، آسایش، رونق و رفاه و شکوفایی علمی و فرهنگی نسبی قلمرو خود به ویژه فارس را پس از سال‌ها جنگ و ناامنی فراهم آورد.

نکته کریم، خودش را وکیل الرعایا نامید.

- ✓ بعد از کریم خان، همه چیز به هم ریخت و همه به جان هم افتادند برای اینکه به حکومت برسند!
- ✓ **لطف‌علی خان**، آخرین فرمانروای زند، با وجود شجاعت و لیاقت نتوانست سلسله زند را حفظ کند و به دلیل غرور، اشتباهات نظامی و روی گردانی بزرگانی، چون ابراهیم خان کلانتر از دربارش، از آقامحمدخان قاجار شکست خورد.

❑ روابط افشاریه و زندیه با خارج:

- ✓ مهم‌ترین مسائل خارجی ایران در این دوره، برخوردهای سیاسی — نظامی با همسایگان غربی (عثمانی) و شمالی (روسیه) بود.
- ✓ **نادر**، جان التون انگلیسی را استخدام کرد تا از توانایی‌هایش در زمینه دریایی استفاده کند. در دوره کریم خان زند، هیئت‌هایی از فرانسه و انگلستان برای گرفتن امتیاز و ایجاد مراکز تجاری به ایران آمدند، اما چون با او به توافق نرسیدند، گشایشی در روابط صورت نگرفت.
- ✓ در زمینه اداری هم حکومت نادر شاه، خیلی بر اساس قدرت گرایی و ایلی و جنگاوری ساخته شده بود، ولی در زمان کریم خان، کمی در این زمینه بهبود پیدا کردند.

نکته نادر خان حتی پایتختی هم برای خودش انتخاب نکرده بود.

در زمینه کشاورزی و تجارت: در دوره کریم خان زند اقداماتی برای بهبود وضع کشاورزی و بازرگانی صورت گرفت و شهرهای شیراز و بندر بوشهر به مراکز مهم تجارت داخلی و خارجی تبدیل شدند. آرامش و ثبات سیاسی نسبی، کاهش مالیات‌ها، دربار کم تجمل و تلاش کریم خان برای تثبیت قیمت کالاها از جمله عوامل مؤثر در رونق اقتصادی این دوره بود، اما در دوره نادر با توجه به اینکه مالیات‌های سنگین می‌گرفتند، اوضاع خیلی خوبی حاکم نبود.

در زمینه معماری و هنر: در دوره نادر، شهر اصفهان بازسازی شد و در منطقه کلات که محل نگهداری خزاین نادر بود، بناهای باشکوهی مانند کاخ خورشید ساخته شد.

به طور کلی هم در زمان نادر و هم در زمان کریم خان، هنر و معماری پیشرفت داشته است.

در زمانی که در ایران حکومت‌های افشاریه و زندیه حاکم بود، در اروپا و آسیا چه خبر بوده است؟

❑ عثمانی:

- ✓ هم زمان با روی کار آمدن حکومت افشاریه، این دولت دورانی از ضعف را می‌گذراند.
- ✓ گستردگی قلمرو و تنوع اقوام و ادیان و مذاهب، سیاست‌های خشن و نادرست عثمانی‌ها در برخورد با اقلیت‌های قومی و مذهبی، دخالت‌های زنان حرمسرا در امور کشوری و فساد سران سپاه، سبب اصلی این ضعف بود.
- ✓ در قرن ۱۹م، **مرد بیمار اروپا** لقب گرفت.
- ✓ دولت عثمانی در برابر هر نوع اصلاحات و حتی دستاوردهای علمی مقاومت می‌کرد و از قبول پیشنهاد وحدت مذهبی نادرشاه و حل اختلافات مذهبی درون جهان اسلام نیز سر باز می‌زد.

❑ گورکانیان هند:

- ✓ حکومت **گورکانیان هند** یا **مغولان کبیر** را **محمد بابر**، نواده تیمور گورکانی، تأسیس کرد.
- ✓ اختلاف و دشمنی میان هندوها و مسلمانان، سوء مدیریت و ضعف شاهان، دسته‌بندی و توطئه‌های درباریان و ورود استعمارگران به این سرزمین از عوامل اصلی ضعف و انحطاط گورکانیان هند بود.
- ✓ انگلیسی‌ها با غارت سرزمین ثروتمند هند، قدرت خود را در جهان توسعه دادند و برای حفظ سلطه خویش، اقدام به دست‌اندازی بر سرزمین‌های مجاور و مداخله در امور کشورهای همسایه هند از جمله ایران کردند. سرانجام در سال ۱۸۵۷م، پس از سرکوب شورش سربازان هندی، دولت انگلستان رسماً هند را جزئی از قلمرو خویش اعلام کرد و ملکه انگلستان به **امپراتریس هند** و **بریتانیا ملقب** شد.

اروپا و آمریکا:

انگلستان: در سال ۱۶۴۶م، میان مجلس به رهبری الیور کرامول و چارلز یکم پادشاه انگلستان، جنگی در گرفت که به پیروزی مجلس انجامید. کرامول نظام پادشاهی را برانداخت و خود رئیس جمهور شد.

پس از مرگ کرامول، مجلس و نظام سلطنت دوباره احیا شدند، اما پادشاه انگلستان، که سلطنت را موهبت الهی می‌دانست، به مجلس توجهی نداشت. از این‌رو، بار دیگر با یکدیگر ستیز کردند تا اینکه مجلس پیروز شد (۱۶۸۸م)، این اتفاق در تاریخ انگلستان به انقلاب با شکوه شهرت دارد.

فرانسه: جامعه فرانسوی در آن زمان دارای سه طبقه اجتماعی مشخص بود:

(الف) طبقه ممتاز: شامل اشراف و زمین‌داران بزرگ که علاوه بر داشتن امتیازات بسیار، از پرداخت مالیات معاف بودند.

(ب) طبقه متوسط: که اغلب تحصیل کرده بودند و مشاغل هم‌چون وکالت، نویسندگی، طبابت، روزنامه‌نگاری و تجارت داشتند.

(پ) طبقه فقیر جامعه: که در این زمان جمعیت بسیار زیادی بودند.

✓ گروهی از این روشنفکران، که به **دایره‌المعارف نویسان** شهرت داشتند، با طرح مباحث علمی و ادبی، شروع به انتقاد از وضع موجود کردند. **ولتر**، **مونتسکیو** و **روسو** سه تن از مشهورترین روشنفکران فرانسه در این دوره بودند. ولتر از اطاعت انسان از عقل و مبارزه با خرافات سخن می‌گفت. مونتسکیو از تفکیک قوای سیاسی و حقوق بشر دفاع می‌کرد. روسو نیز بر اهمیت انتخابات تأکید می‌کرد و تشکیل حکومت را حاصل قراردادی اجتماعی می‌دانست.

✓ نظرات این روشنفکران باعث شد تا، مردم فرانسه به این فکر افتادند که برن و انقلابی رو رقم بزنند.

✓ بعد هم با غفلت لویی ۱۶ ام، مردم به زندان باستیل حمله کردند و انقلاب فرانسه از همانجا شکل گرفت.

انقلاب صنعتی:

در انقلاب صنعتی نیروی محرکه آب و سپس بخار، جایگزین نیروی جسمی انسان شد. با ماشین بخار شروع شد، و اولین تحول هم در زمینه نساجی به وجود آورد.

نتیجه اون دو چیز بود: (الف) گسترش استعمار و غارت کشورهای آسیایی و آفریقایی، (ب) افزایش استثمار و بهره‌کشی از کارگران در داخل اروپا.

روسیه: این کشور، از اول به فکر مسائل استعمارگری نبود، اما بعد از اینکه پتر کبیر بر سر کار آمد، به این فکر افتادند تا سرزمینشان را گسترش دهند و برای این هم با کشورهای مثل: روسیه و ایران و فرانسه جنگیدند.

درس ۳

آقامحمدخان پس از مرگ کریم‌خان، فرصت را غنیمت شمرد و از شیراز به استرآباد (گرگان) رفت و با متحد کردن افراد ایل قاجار، آماده رویارویی با زندیان شد.

✓ با غلبه بر لطف‌علی خان زند و سرکوب طغیان حاکم گرجستان، در سال ۱۲۱۰ق/۱۷۴۱ش، در تهران تاج‌گذاری کرد.

✓ تلاش‌های بدون وقفه آقامحمدخان برای ایجاد یکپارچگی سیاسی و بازگرداندن حاکمیت دولت مرکزی به سرتاسر قلمرو ایران درخور ستایش است، ولی به سبب بی‌رحمی و کینه توزی‌اش در برخورد با مخالفان و رقیبان، که تا حدودی ریشه در ستم‌هایی داشت که در زمان کودکی و نوجوانی بر او رفته بود، در تاریخ نام او به نکویی برده نمی‌شود.

فتح‌علی‌شاه: سال‌های نخست سلطنت فتح‌علی‌شاه به سرکوب شورش‌های داخلی و تحکیم پادشاهی در خاندان قاجار گذشت.

✓ فتح‌علی‌شاه، در حفظ یکپارچگی کشور و سامان دادن به اوضاع داخلی موفق بود، اما در مقابله با تهاجم نظامی و نفوذ سیاسی کشورهای اروپایی ناکام ماند.

محمد شاه: محمد میرزا، پس از مرگ فتح‌علی‌شاه با تدابیر میرزا ابوالقاسم‌خان قائم‌مقام فراهانی و سرکوب چند تن از عموها و برادران خود، که مدعی سلطنت بودند، به تخت پادشاهی نشست.

✓ تدابیر قائم‌مقام موجب سر و سامان یافتن امور کشور شد، اما با دسیسه‌هایی که بود شاه دستور به قتلش داد.

✓ قائم‌مقام، پس از هفت ماه از مقام وزارت برکنار و کشته شد و حاجی میرزا آقاسی، مراد و معلم درویش مسلک شاه، به جای او نشست. در دوران صدارت میرزا آقاسی، نفوذ دولت‌های روسیه و انگلستان در ایران افزایش یافت.

ناصرالدین‌شاه: ناصرالدین میرزا، با درایت میرزاتقی‌خان فراهانی بر تخت شاهی نشست.

✓ امیرکبیر نیز با توطئه و دسیسه مخالفان داخلی و خارجی به سرنوشت قائم‌مقام دچار شد و اصلاحاتش به نتیجه مطلوب نرسید.
 ✓ ناصرالدین شاه دنبال این بود تا از غربی‌ها تقلید کند و فکر می‌کرد هر کاری که آنها می‌کنند درست است! سفرهای زیادی به فرنگ داشت.
 ✓ ناصرالدین شاه نوگرایی را دوست داشت و میخواست تا نوگرایی رواج پیدا کند، اما نگران بود که باعث گسترش تفکرات جمهوری خواهی و باعث محدود شدن خودش در پادشاهی شود!
 ✓ در زمان ناصرالدین‌شاه نیز دولت‌های روسیه و انگلستان نفوذ سیاسی خود را در ایران افزایش دادند و برای کسب امتیازات اقتصادی در کشور ما به رقابت برخاستند.

✓ **نظام سیاسی ایران چطور بود:**

نظام حکومتی ایران تا پیش از انقلاب مشروطه، پادشاهی مطلقه و استبدادی بود.

شاه هر سه قوه قانون‌گذاری، اجرایی و قضاوت را در انحصار خود داشت.

در عمل نمی‌توانستند به طور کامل و همیشه قدرت استبدادی و اختیارات نامحدود خود را به کار ببندند، زیرا از یک سو فاقد ابزارهای لازم مانند: نظام اداری کارآمد و ارتش ثابت و حرفه‌ای، برای اعمال قدرت مطلقه بودند و از سوی دیگر، نفوذ اجتماعی و دینی روحانیت و مراجع شیعه، قدرت سیاسی و نظامی ایلات و نفوذ و دخالت قدرت‌های استعمارگر، دامنه قدرت و اختیار شاهان را تا حدودی محدود می‌کرد.

صدر اعظم: این صاحب منصب عالی‌مرتبه می‌توانست که از موقعیت خود برای اصلاح امور کشور، رونق کسب و کار و رفاه مردم بهره‌بردار و به نزد شاه برود و نامه‌نگاری کند و مشکلات مردم را به عرض شاه برساند..

حکومت ایالات و ولایات: حاکمان ایالات و ولایات تا حدودی خودمختار بودند و بخش اعظم درآمد منطقه تحت فرمان خویش را برای خود نگه می‌داشتند. شاهان قاجار از طریق برقراری پیوند ازدواج با خاندان‌های زمین‌دار، بزرگان محلی و مقام‌های بلندپایه حکومتی به دنبال گسترش نفوذ و استحکام سلطنت خود بودند.

✓ در زمینه اداری هم باید گفت که در حکومت قاجار صرفاً یک سری وزارت‌خانه‌های خاص وجود داشت، مثل مالیه، خارجه، جنگ و عدلیه. بعد ها در زمان ناصر، با رفت و آمد به فرنگ با سایر تمدن‌ها آشنا شدیم و وزرات‌خونه‌های بیشتری ساخته شد.
 ✓ سازمان قضایی عصر قاجار از دو گونه محاکم تشکیل شده بود، ۱: **محاکم عرف**، که به تخلفات و جرایم سیاسی و امنیتی مانند شورش، سرقت، نزاع و عدم پرداخت مالیات رسیدگی می‌کردند. این محاکم را قضاوت و مأمورانی اداره می‌کردند که از مقام‌های حکومتی فرمان می‌بردند و حقوق می‌گرفتند؛ ۲: **محاکم شرع**، که دعاوی مدنی مانند: دعوای خانوادگی، ملکی و ارث را حل و فصل می‌کردند. در این محاکم، روحانیان قضاوت می‌کردند و هزینه‌های رسیدگی برعهده طرفین دعوا بود.

□ روابط خارجی

روسیه: دولت روسیه از زمان پتر کبیر، سیاست توسعه طلبانه‌ای را با هدف تسلط بر سرحدات شمالی ایران و عثمانی آغاز کرد.
 ✓ **دو جنگ رخ داد:** جنگ اول به معاهده گستان ختم شد و جنگ دوم به معاهده ترکمنچای.
 ✓ البته به اینجا محدود نشد و حتی یک سری عهدنامه‌های دیگری مثل عهدنامه آخال هم بسته شد که شرق دریای خزر را از ایران جدا کردند!
 ✓ ارتباط حکومت قاجار با روسیه به روابط سیاسی و نظامی محدود نمی‌شد. روس‌ها یک قرارداد تجاری را ضمیمه عهدنامه ترکمنچای کردند که نتیجه آن گسترش نفوذ اقتصادی آنان در ایران و تسلط بر بازار نیمه شمالی کشور ما بود. علاوه بر آن، روسیه در رقابت با انگلستان امتیازات اقتصادی و سیاسی متعددی مانند: **تأسیس بانک استقراضی، شیلات شمال و تأسیس نیروی قزاق** را گرفت.
انگلستان: دولت انگلیس کوشید، با اعزام سفیران کارگشته به ایران و امضاء معاهدات مجمله و مفصله، نفوذ سیاسی و اقتصادی خود را در میهن ما گسترش دهد.

- ✓ انگلستان با تحمیل معاهده پاریس به حکومت قاجار، افغانستان و هرات را از ایران جدا کرد (۱۲۷۳ق). انگلیسی‌ها سپس با قرارداد گلداسمیت، مناطقی از سیستان و بلوچستان را نیز از ایران جدا و ضمیمه خاک هندوستان کردند.
- ✓ در دوره قاجار امتیاز رویتر، بانک شاهنشاهی و توتون و تنباکو از امتیازات اقتصادی بود که ما از دست دادیم.
- فرانسه:** عهدنامه فین کنشتاین با ناپلئون بسته شد، اما خیلی دوام نیاورد؛ چون فرانسه و روسیه با هم متحد شدند و فرانسه که قرار بود نیروهای نظامی ایران را تربیت کند، از ایران رفت! و ما بیشتر در آتش جنگ ایران و روسیه فرو رفتیم.
- عثمانی:** اختلافاتی مرزی، بین ما و آنها ایجاد شد که با میانجی‌گری انگلیس و روسیه ختم به خیر شد و قراردادهای صلحی مثل ارزنه الروم اول و دوم بسته شد.

درس ۴

❑ اوضاع اجتماعی

- ✓ سه شیوه زندگی روستایی، ایلی - عشایری و شهری داشتند.
- ✓ بازارها، هسته اصلی نظام اقتصادی و اجتماعی شهرها بودند و شالوده زندگی اجتماعی و اقتصادی را در مراکز شهری تشکیل می‌دادند.

❑ نظام تولید

- ✓ شیوه تولید سهم‌بری دهقانی، که در آن ساکنان روستاها و کشاورزان از تولید، سهم معینی را دریافت می‌کردند.
- ✓ تولید خرده کالایی دولتی و خصوصی ویژه اقتصاد شهری بود.
- ✓ تولید شبانکارگی (شبانی) یا ایلیاتی که مختص ایلات و کوچ‌نشینان بود.
- ✓ علت جنگ‌های ناپلئون، کالاهای صنعتی اروپایی چندان به ایران وارد نمی‌شد، اما صنایع دستی ایران مانند: منسوجات ابریشمی در بازار به فروش می‌رسیدند و به جوری به اجبار از تولیدات داخلی حمایت می‌شد.
- ✓ با پایان یافتن جنگ در اروپا و سرازیر شدن سیل کالاهای اروپایی، صنایع دستی ایران به تدریج رو به انحطاط رفت.
- ✓ کشاورزی، شیوه‌ها و ابزارهای تولید (تکنولوژی) این بخش دچار تغییر و تحول اساسی نشد، کشاورزی ایران اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم میلادی مانند: گذشته یک کشاورزی معیشتی نبود و استقلال باعث شد تا یک سری کالاهای کشاورزی مثل: پنبه و تنباکو و... به خارج صادر شود، مثلاً پنبه به روسیه صادر می‌شد.
- ✓ ارزانی نیروی کار، طرح و نقش‌های زیبا و متنوع، هنرمندی و ظرافت بافندگان ایرانی از یک سو و تقاضای بازار جهانی و سرمایه‌گذاری خارجی در تولید و تجارت، سبب رشد تولید و صادرات فرش در دوران قاجار شد. شهرهای تبریز، کاشان، همدان، اصفهان، کرمان، اراک و ولایت‌های کردستان و آذربایجان از مهم‌ترین مراکز قالی‌بافی در دوره قاجار بودند.

❑ در زمینه نظام آموزشی

- ✓ دانش‌آموزانی که توانایی مالی داشتند به حوزه یا مدرسه‌های قدیم مثل: مروی و سپه سالار می‌رفتند و انهایی که از نظر مالی ناتوان بودند به مکتب خانه‌ها می‌رفتند.
- ✓ نخستین مدرسه‌های جدید را مسیونرهای اروپایی در ایران تأسیس کردند.
- ✓ گل سرسبد مدرسه‌های جدید، مدرسه دارالفنون بود که به همت امیر کبیر و با هدف آموزش علوم و فنون جدید به دانشجویان ایرانی در داخل کشور، بنیان نهاده شد.
- ✓ میرزا حسن رشديه از کسانی بود که مدرسه ساخت و هدفش این بود که، فرزندان همه اقشار جامعه بتوانند سواد داشته باشند.
- ✓ بی‌بی خانم استرآبادی نیز مدرسه دوشیزگان را به منظور تحصیل دختران در تهران تأسیس کرد (۱۲۸۵ش).
- ✓ در دوره ناصرالدین شاه هنرمندان مهمی ظهور کردند و ناصرالدین شاه نیز از ایشان استفاده می‌کرد تا دربارش را زیبا کند، یکی از این هنرمندان کمال‌ملک بوده است.
- ✓ تعزیه هم در عصر صفوی، برای بزرگداشت حماسه کربلا و شهادت امام حسین رواج یافت. هنر تعزیه در دوره ناصرالدین شاه گسترش پیدا کرد.

- ✓ هنر تئاتر به سبک اروپایی از دوره قاجار به همت دانشجویان اعزامی به اروپا، در ایران گسترش یافت. میرزا علی اکبرخان مزین‌الدوله (نقاش‌باشی) به دستور ناصرالدین شاه در محل فعلی دارالفنون یک تالار نمایش ساخت.
- ✓ با توجه به سفری که ایرانیان به فرنگ داشتن، یک سری ساختمان به نام «کارت پستالی» ساخته شد و یکی از این‌ها کاخ شمس‌العماره و در مجموعه کاخ گلستان است.
- ✓ البته بسیاری از معمارهای ایرانی می‌خواستند تا شیوه معماری نو را رواج بدهند، اما خیلی‌ها هم مخالف بودند، چون می‌خواستند سنت ایرانی حفظ بشود به همین دلیل خانه بروجردی‌ها در کاشان ساخته شد.

درس ۵:

- ✓ انقلاب مشروطه در زمان مظفرالدین شاه اتفاق افتاد / هدف = آزادی از طریق تدوین قوانینی در مجلس / ایرانیان با این انقلاب برای نخستین بار، خواهان تغییر شیوه اداره کشور شدند.

□ زمینه‌های انقلاب مشروطه:

الف) زمینه‌های علل سیاسی

- ۱) در بُعد داخلی، توانایی اداره امور کشور رو نداشتند، چون ضوابط مشخصی در حکومت قاجار وجود نداشت و از طرفی هم رفتار شاه با مردم بسیار مستبدانه بود!
- در بُعد خارجی، شکست‌های سیاسی و نظامی سنگین حکومت قاجار در برابر روسیه و انگلستان، که منجر به جدایی سرزمین‌های پهناور، آباد و پر جمعیتی از خاک ایران در شمال و شرق کشور و گسترش نفوذ و دخالت بیگانگان شد، ضربه مهلکی به اعتبار و حیثیت آن حکومت وارد کرد.
- ۲) زمینه‌های اقتصادی: امتیازات متعدد مثل آخال، گلستان و ترکمنچای و واردات بی رویه و قاچاق، بروز قحطی و بیماری‌های پی‌درپی و... که در این شرایط برای حل مشکلات از پول برای سفر شاهان به فرنگ خرج می‌شد.
- ۳) زمینه‌های فرهنگی: شامل گسترش نظراتی در جهت مخالفت با اسلام سیدجمال‌الدین اسدآبادی بود. افکار و اقدامات این اندیشمند مبارز مسلمان، بر جنبش مشروطه‌خواهی ایران و جنبش‌های اعتراضی در دیگر کشورهای اسلامی تأثیر زیادی گذاشت.
- رویداد های مهم انقلاب مشروطه:** بعد از به قتل رسیدن ناصرالدین شاه، اوضاع و شرایط به هم ریخت! حکومت به دست پسرش مظفرالدین شاه افتاد، که توانایی اداره امور کشور را نداشت. در این دوره و شرایط، مشروطه‌خواهان با اقدامات مخفی، سعی در تغییر اوضاع داشتند و از روزنامه‌ها و مجلات کمک می‌گرفتند.
- در نهایت به صدور فرمان مشروطه توسط مظفرالدین‌شاه در ۱۴ مرداد ۱۳۲۴ / ۱۲۸۵ ق و پیروزی انقلاب در گام نخست منتهی شد.
- اتفاقات مختلفی در دوران انقلاب مشروطه، مثل ماجرای نوز بلژیکی، مهاجرت کبری و صغری و به چوب بستن بازرگانان و... رخ داد.
- ✓ نخستین دوره مجلس شورای ملی با حضور مظفرالدین‌شاه گشایش یافت. اصلاح نظام مالیاتی و لغو تیولداری یا نظام اجاره‌داری زمین‌های کشاورزی با حق دریافت مالیات، انتقال مالکیت زمین‌های دولتی از خزانه شاهی به وزارت مالیه و کاهش بودجه دربار شاهی از اقدامات و مصوبات این مجلس بود.
- ✓ بلافاصله بعد از انقلاب، مشروطه خواهان قانونی رو نوشتند و سریع نزد مظفرالدین شاه رساندند تا کارهای انقلاب به اتمام برسد و اقدامات لازم برای حل مشکلات شروع شود.
- ✓ اصلاح نظام مالیاتی و لغو تیولداری یا نظام اجاره داری زمین‌های کشاورزی با حق دریافت مالیات، انتقال مالکیت زمین‌های دولتی از خزانه شاهی به وزارت مالیه و کاهش بودجه دربار شاهی.
- ✓ یکی از دستاورد های مهم انقلاب، گسترش روزنامه‌ها بود و بعد از صدور فرمان مشروطیت، تعداد روزنامه‌ها چندین برابر شد.
- ✓ محمدعلی شاه که به دنبال مرگ پدر به تخت سلطنت نشسته بود. از همان آغاز، بنای ناسازگاری را با مجلس شورای ملی گذاشت. در این میان، دولت روسیه آشکارا از شاه جدید جانب‌داری کرد. علاوه بر آن، برخوردهای تند برخی از مشروطه‌خواهان و روزنامه‌نگاران افراطی با شاه و خانواده او، روابط دربار و مجلس را خصمانه‌تر کرد و امکان سازش دو طرف و توافق میان آنها را از بین برد.

- ✓ محمدعلی شاه، مجلس رو به کمک روس‌ها به توپ بست.
- ✓ بعد از انحلال مجلس، تا یک سال، استبداد برقرار بود که به دوره استبداد صغیر معروف است.
- ✓ از آن طرف بعد از یک سال به کمک مبارزانی مثل ستارخان و باقرخان و دیگر جنگ‌جویان شهرهای دیگر، مجدداً پایگاه آزادی خواهی شکل گرفت و تهران فتح و مشروطه بر سر کار آمد.
- ✓ بعد از فتح تهران، مجلسی از بزرگان مشروطه تشکیل شد. این مجلس محمدعلی شاه را از سلطنت برکنار کرد و پسر خردسالش، احمد میرزا، را به جانشینی او برگزید. یک دولت موقت تعیین شد تا زمام امور رو به دست بگیرد. همچنین برای محاکمه و مجازات مخالفان مشروطه، دادگاه ویژه‌ای تشکیل داد. این دادگاه شیخ فضل‌الله نوری و چند نفر دیگر را به اعدام محکوم کرد و شیخ فضل‌الله نوری با اینکه خودش از مشروطه‌خواهان بود ولی، چون وسط کار به دلیل اینکه مشروطیت از مشروعیت خارج شده بود؛ از جمع حکومتی‌ها خارج شد! آنها هم برای انتقام از روحانیت، ایشان رو اعدام کردند.
- ✓ گرفتاری‌هایی که مشروطیت باهاش مواجه بود:
 - (۱) وجود فرهنگ خود محوری و دوری از قانون‌پذیری،
 - (۲) نبود تشکیلات منظم نظامی و اداری و در نتیجه حاکمیت مشخصی در کشور پیاده نمیشد.
- ✓ نمایندگان دومین دوره مجلس شورای ملی، چاره رفع این مشکلات را در استخدام کارشناسان خارجی دیدند. از این رو، چندین کارشناس امور اداری — مالی به ریاست مورگان شوستر از کشور آمریکا و تعدادی کارشناس نظامی سوئدی برای تأسیس نیروی ژاندارمری به استخدام دولت ایران درآمدند.
- ✓ البته بعد از این کار روس‌ها دستور دادند تا این فرد را به کشور خودش بفرستند.

درس ۶

□ زمینه‌های جنگ جهانی اول:

- (۱) **تداوم استعمار:** دست‌اندازی کشورهای اروپایی و کشورهایی مثل روسیه به سایر کشورها و رقابت آن‌ها برای چپاول بیشتر جهان، یکی از دلایل کینه توزی و در نتیجه ایجاد جنگ جهانی اول بود.
 - در برابر با این استعمار، مقابله‌هایی هم شکل گرفت:
 - ✓ قیام مهدویون: به رهبری مهدی سودانی در برابر انگلیس.
 - ✓ مبارزات مردم الجزایر: به رهبری امیر عبدالقادر بر ضد فرانسه.
 - ✓ مبارزات هندیان به رهبری گاندی در برابر انگلیسی‌ها.
 - ✓ مبارزات مردم امریکای لاتین به رهبری سیمون بولیوار.
 - (۲) **رشد اندیشه ملی‌گرایی:** فکر ملی‌گرایی، مردمان و گروه‌های قومی را که تاریخ و فرهنگ و زبان مشترکی داشتند، برانگیخت تا با هم یکی شوند و زیر پرچم حکومتی یکپارچه و مستقل قرار گیرند.
- ایتالیا:** ایتالیا کشوری چندپاره بود، که بر هر قسمت آن خاندان‌های مختلف، پاپ‌ها یا کشورهای همسایه (اتریش و فرانسه) حکومت می‌کردند. در نیمه دوم قرن ۱۹، ملی‌گرایان ایتالیایی به رهبری کاوور و گاریبالدی قیام کردند و با استفاده از رقابتی که میان اتریش و فرانسه وجود داشت، موفق شدند ایتالیا را متحد کنند و تحت حاکمیت حکومت ملی و مستقلی در آورند.
- آلمان:** آلمان هم در ابتدا صرفاً یک اتحادیه ضعیفی تحت عنوان اتحادیه آلمان داشت، که سعی در متحد شدن آلمان داشتند، چون آلمان هم مثل ایتالیا کشوری چند تکه بود!
- ✓ ایالت پروس، که یکی از بزرگ‌ترین و قدرتمندترین ایالت‌های اتحادیه آلمانی بود، پیشگام وحدت آلمان شد. ویلهلم یکم فرمانروای پروس به کمک بیسمارک، ملقب به مرد آهنین آن ایالت، سرزمین‌های آلمانی را متحد و امپراتوری آلمان را تاسیس کرد.

اتحاد و اتفاق مثلث چهری شکل گرفت؟

آلمان با هدف مقابله با فرانسه، اتریش، مجارستان و بعد ایتالیا متحد شد و اینان متحدین را تشکیل دادند و بعد فرانسه هم برای خروج از انزوای سیاسی با روسیه و انگلیس متحد شد، که اینان هم متفقین را تشکیل دادند.

✓ مدتی بعد، انگلستان و روسیه نیز با بستن **معاهده ۱۹۰۷م**، به اختلافات خود در ایران، افغانستان و تبت پایان دادند و **اتفاق سه‌گانه** را در برابر اتحاد سه‌گانه به وجود آوردند.

جنگ جهانی اول:

در پی قتل ولیعهد اتریش و همسرش به دست یک صرب ملی‌گرا در شهر ساریوو مرکز بوسنی، اتریش به حکومت صربستان مستقل اعلان جنگ کرد. طولی نکشید که کشورهای عضو اتحاد مثلث با کشورهای اتفاق مثلث وارد جنگ شدند.

بعداً هم سایر کشورها به این میدان جنگ اضافه شدند.

 در اواسط جنگ، ایتالیا از متحدین جدا شد و به متفقین پیوست!

✓ جنگ جهانی اول، چهار سال یعنی طی سال‌های ۱۹۱۴ تا ۱۹۱۸ به طول انجامید.

پیامدهای جنگ:

پیمان صلح ورسای: پس از خاتمه جنگ، نمایندگانی از کشورهای مختلف، از جمله دولت‌های پیروز و شکست‌خورده در جنگ، با هدف عقد قرارداد صلح در کاخ ورسای پاریس گرد هم آمدند.

بر اساس این پیمان، مستعمرات آلمان میان متفقین تقسیم شد و بخش‌هایی از خاک این کشور به فرانسه و لهستان واگذار گردید. تازه از طرفی آلمان مجبور به پرداخت غرامت به دولت‌های متفق شد.

جامعه ملل: شکل اولیه همون سازمان ملل بود که بعد از جنگ رئیس‌جمهور وقت امریکا، ویلسون گفت: که باید این سازمان تشکیل شود و بیش از ۴۰ کشور در ژنو به این پیمان پیوستند.

تلفات: بیش از ۹ میلیون آدم کشته شدند و بیماری‌های مختلف و کمبود غذا و... رخ داد.

ایران در جنگ جهانی اول:

✓ ایران، در دوران مشروطه بود که جنگ جهانی اول اتفاق افتاد! ما در داخل کشور درگیر موضوعات داخلی خودمان بودیم و دولت وقت اعلام کرد که ما بی طرف هستیم، اما متحدین و متفقین به این موضوع توجه نکردند و خصوصاً روسیه و انگلیس این بی طرفی را نقض کردند و وارد کشورمان شدند! ایران حالا میدان جنگ کشور های درگیر شده بود!!!

✓ روس‌ها بخش وسیعی از نیمه شمالی کشورمان را که بر اساس معاهده ۱۹۰۷ منطقه تحت نفوذ روسیه شناخته می‌شد، اشغال کردند. انگلستان نیز گروهی از افسران انگلیسی و مزدوران هندی را به ایران فرستاد و در بخش‌های جنوبی میهن ما، **نیروی پلیس جنوب** را تشکیل داد. این دو دولت اشغالگر سپس در قرارداد ۱۹۱۵ ایران را به دو قسمت تقسیم کردند: نیمه شمالی متعلق به روسیه و نیمه جنوبی سهم انگلستان شد.

✓ این تقسیم‌بندی باعث شد تاهای ایران به سمت تجزیه شدن پیش برود.

البته در ایران مقاوت‌هایی رخ داد؛ مثل دلاورمردان تنگستانی و دشتستانی و دشتی به فرماندهی رئیس‌علی دلواری و مردم کازرون به رهبری ناصر دیوان کازرونی، در برابر انگلیسی‌ها موندن و از طرفی نبرد جهاد که توسط عشایر عرب خوزستانی اتفاق افتاد. این جنگ در ایران باعث کشته‌های بسیار شد، بسیاری از آبادی‌های ما نابود شدن و جمعیت ایران به شکل عجیبی بعد از پایان جنگ کم شد! حتی این جنگ باعث تعطیلی مجلس و بی‌ثباتی حکومت مرکزی شد و بیشتر از قبل نظام مشروطه رو ضعیف کرد.

قرارداد ۱۹۱۹ (وثوق الدوله): وقتی روسیه درگیر مسائل داخلی خودش شد، نیروهایش را از ایران فراخوند و روسیه و انگلیس که همیشه با هم برای چپاول بیشتر ایران رقابت می‌کردند. حالا روسیه از میدان رقابت خارج شده بود و انگلیس فرصت را غنیمت شمرد و علاوه بر جنوب، شمال را هم اشغال کرد و انگلیس با نخست‌وزیر وقت ایران یعنی وثوق الدوله قرار ۱۹۱۹ رو بست، که طی اون ادارات و وزارت

خانه‌های ایران تحت کنترل و نظارت انگلستان قرار می‌گرفت و در عوض انگلیس به ایران وام میداد و زیر نظر خود انگلیسی‌ها هم خرج می‌شد! البته کلیات این قرارداد لغو شد، اما بخشی از آن پیش از اینکه به تصویب مجلس برسد، به اجرا گذاشته شد!

✓ اعتراضاتی هم در برابر این قرارداد شکل گرفت، که آیت‌الله مدرس یکی از جدی‌ترین این مخالفان بود! این مخالفت‌های شدید یکی از دلایل اصلی سقوط دولت وثوق الدوله بوده است.

✓ روسیه قبل از پترکبیر به فکر استعمارگری نبود ← بعد از پترکبیر به فکر استعمارگری افتاد ← از مردم بیگاری کشیدند و اختلاف طبقاتی عمیق شد ← مردم از تزارها مخالف و معترض بودن ← مارکیسیست‌ها به میدان آمدند ← رهبران بلشویکی به دنبال انقلابی بنیان افکن بودند ← جنگ جهانی اول کمک کرد تا بلشویک‌ها به هدف خود برسند ← روسیه دچار ضعف در جبهه متحدین شد (به دلیل مسائل داخلی) ← آلمان سوء استفاده کرد و رهبران بلشویک را به روسیه برگرداندند ← لنین برسر کار آمد و به مردم وعده صلح داد ← دوباره جنگ داخلی رخ داد ← حکومت کمونیستی همه افراد معترض را سرکوب کرد ← در نهایت اتحاد جماهیر شوروی ایجاد شد.

درس ۷

✓ در این درس در مورد حکومت رضا خان پهلوی می‌آموزیم! از زمان سقوط حکومت قاجار به دلیل کودتای سوم اسفند ۱۲۹۹، که معروف به کودتای سیاه بود.

✓ انگلیس تصمیم به تغییر حکومت در ایران گرفته بود. در نتیجه از مأموران سفارت انگلیس خواسته شد تا زمینه را برای تغییر حکومت در ایران فراهم کنند! آبرون سایید فرمانده نیروهای انگلیسی به کمک سید ضیاء الدین طباطبایی که از سیاستمداران وابسته به انگلیس بود؛ رضا خان را انتخاب کردند.

✓ رضا خان، نظامی ساده در عین حال بی سواد و مستبد بود و تمام مؤلفه‌های انگلیسی‌ها را برای اجرای این کودتا داشت.

✓ آبرون سایید با رضا خان، جلسه‌ای در قزوین گذاشتند و رضا خان قبول کرد که وارد این بازی سیاسی شود! بعد از این، آبرون سایید سراغ احمدشاه قاجار رفت و به او چنین القاء کرد که باید مدت کوتاهی از کشور خارج شود!

✓ او رفت و اوضاع به مدت کوتاهی به دست رضاخان افتاد! در ۳ اسفند ۱۲۹۹ نیروهای رضاخان وارد تهران شدند و بدون درگیری تهران رو اشغال کردند و در زمانی که احمدشاه در ایران نبود، نیروهای وابسته به رضاخان، سعی داشتند تا این‌گونه جلوه بدهند که احمدشاه نسبت به وضعیت و آینده ایران بی تفاوت است و آگه کشور برایش مهم بود، به خارج سفر نمی‌کرد!

✓ رضاشاه با لقب سردار سپه و اول فرمانده سپاه، بعد نخست وزیر و در نهایت شاه شد.

✓ سید ضیاء الدین هم مهره سیاسی بود و بعد از کودتا، از کشور خارج شد.

✓ رضا خان دم از جمهوری و دموکراسی می‌زد ولی افرادی مثل آیت الله مدرس که مهم‌ترین دشمن و مخالف رضاخان بود، بیان کرده بودند که اینها صرفاً برای ركب زدن به مردم عامه است!

✓ با حمایت همه جانبه‌ای که از سوی دولت‌های بزرگ خارجی به عمل آمد، انتخابات مجلس فرمایشی مؤسسان برگزار شد. در آذر سال ۱۳۰۴ مجلس مؤسسان با نطق رضاخان افتتاح شد و پس از شش روز بحث و گفت‌وگو، رضاخان را به پادشاهی ایران انتخاب و سلطنت را در خانواده او موروثی اعلام شد.

□ اقدامات رضاخان:

- (۱) بازگشت به حکومت استبدادی: رضا کلاً به قانون و قانون‌گذاری توجهی نمی‌کرد و مستبد بود و همچنان قبیله‌ای کشور رو اداره می‌کرد.
- (۲) ایجاد ارتش منظم: برای این کار، انگلیس از رضا خان پشتیبانی می‌کرد و برای رسیدن به منافع خودشان این کمک انجام میشد.
- (۳) احداث راه آهن: راهی بود که بندر ترکمن رو به بندر شاهپور (یعنی از شمال به جنوب بود) وصل می‌کرد. در صورت پیشروی روس‌ها، انگلیسی‌ها با استفاده از این راه می‌توانستند نیروهای خود را به سرعت به شمال بفرستند و مانع نفوذ آنها به هندوستان شوند. در جنگ جهانی دوم، همین راه به مهم‌ترین عامل ارتباطی نیروهای متفقین مبدل شد.
- (۴) اسکان عشایر: برخورد خشن با عشایر و اسکان اجباری اونها باعث شد تا کشور از نظر دامی ضعیف شود و وابسته به واردات شویم.

۵) یک شکل کردن لباس‌ها و کشف حجاب: که هدف از این کار این بود که به غربی‌ها نزدیک شویم و فکر می‌کرد اگه حجاب را حذف کنیم پیشرفت کرده ایم و از نظر اقتصادی هم به پیشرفت‌های غرب رسیده ایم.

مهم‌ترین مخالف رضاشاه، آیت الله مدرس بود که ایشان را در مهر ۱۳۰۷ به خواف تبعید کردن و در ۱۰ آذر ۱۳۱۶ در کاشمر مسموم کردند و به شهادت رسیدند.

✓ رضا شاه گرایش‌های شدیدی به آلمان داشت و به همین دلیل درهای اقتصاد کشور رو به روی سرمایه‌گذاران آلمانی باز کرد.

درس ۸

✓ ۲۱ سال بعد از جنگ جهانی اول، جنگ جهانی دوم شروع شد.

✓ صلح ناپایداری بین کشورهای جهان برقرار بود.

✓ پیمان‌هایی که بین کشورهای پیروز و شکست خورده بسته شده بود، خیلی از کشورها را ناراضی کرد! مثلاً آلمان که تمام تقصیرهای جنگ جهانی اول را به دوش او انداخته بودند و آلمانی‌ها هم این پیمان‌ها را ناعادلانه می‌دانستند.

❑ ضعف جامعه ملل:

با اینکه امریکا دستور تشکیل این مجمع رو داد، اما خودش عضو نشد، شوروی هم عضو این نهاد نشد، آلمان و ژاپن هم بعد از عضویت انصراف دادند و همگی این مسائل باعث شد تا بی اعتباری به وجود بیاید.

❑ بحران اقتصادی:

✓ بین سال‌های ۱۹۲۹ تا ۱۹۳۳م اقتصاد جهانی به هم ریخت و علتش دقیقاً ویرانی‌های جنگ بود.

✓ ظهور حکومت‌های مستبد و خودکامه

شوروی استالینی: بعد از مرگ لنین، استالین قدرت را به دست گرفت و دیکتاتوری را آغاز کرد. کارهای زیادی را استارت زد، مثل طرح اشتراکی کردن مزارع کشاورزی که با خشونت زیادی انجام شد؛ علاوه بر این، برنامه‌ای را با هدف صنعتی کردن سریع کشور به اجرا درآورد. اساس برنامه صنعتی استالین، بر تولید کالاهای سرمایه‌ای و سلاح‌های جنگی استوار بود.

✓ با وجود بی‌اعتمادی و دشمنی که میان شوروی و آلمان وجود داشت، دو کشور با یکدیگر پیمان عدم تجاوز امضاء کردند.

فاشیست‌ها در ایتالیا: درگیر مشکلات مختلفی مثل بیکاری و رکود و تورم بود و شاه نمی‌تونست که مشکلات رو حل کنه و موسولینی که یک روزنامه‌نگار سیاست‌مدار بود، سعی در حل مشکلات کشور داشت و وعده‌هایی رو برای حل این مسائل داد! و واقعاً هم حل کرد. موسولینی پس از پیروزی در انتخابات مجلس که در فضایی آکنده از زور، ارعاب و تقلب برگزار شد، در مدت کوتاهی با از بین بردن احزاب رقیب، قدرت را یکپارچه کرد و خود را دوچه، به معنای رهبر، نامید. او نیز همچون سایر دیکتاتورها به کمک وسایل ارتباط جمعی و شگردهای تبلیغاتی گوناگون، مردم را تحت نظارت و مراقبت کامل حکومت درآورده بود و با استفاده از یک سازمان امنیتی و پلیسی، معترضان و مخالفان را سرکوب می‌کرد.

هیتلر در آلمان: رهبر حزب نازی با شور و حرارت بسیار مشکلات آلمان را به همراه راه‌حل‌های آن توضیح می‌داد و بر لغو پیمان ورسای و تجدید غرور و اقتدار ملی تأکید می‌کرد، عزم خود را برای رسیدن به قدرت جزم کرد و شعاری که در بین مردم آلمان بسیار تأثیرگذار بود «آلمان بیدار شو» بود.

✓ در بُعد نظامی، نیز هیتلر به سرعت ارتش و تشکیلات نظامی را گسترش داد و به سلاح‌ها و فناوری‌های پیشرفته جنگی مجهز کرد.

ژاپن: در چهارچوب قوانینی که تصویب شده بود، انقلاب میجی رخ داد و هدف آن تحول در زمینه‌های مختلف بود و پیروزی بر روسیه هم باعث رشد انگیزه و شهامت ژاپنی‌ها شد. ژاپن در جنگ جهانی اول به اتفاق مثلث پیوست، اما در مقایسه با انگلستان، فرانسه و آلمان زیان عمده‌ای متحمل نشد و اقتصاد آن در سال‌های پس از جنگ همچنان شکوفا بود و اقتصاد ژاپن به دریاوردی متکی بود.

✓ شروع جنگ طی جنگ‌های ۱۹۳۹ تا ۱۹۴۵ بود:

آلمان به لهستان حمله کرد و قسمت غرب این کشور را اشغال کرد. بعد انگلیس و فرانسه که به عنوان متفقین بودند به آلمان اعلان

جنگ کردند. بعد هم به فرانسه حمله کردند. ایتالیا هم به فرانسه حمله کرد. نبرد سختی بین این کشورها اتفاق افتاد و به انگلیس هم فشارهای زیادی وارد شد تا شهرهایش را اشغال کنند، اما موفق نشدند و انگلیس مقابله کرد.

✓ ارتش نازی با نادیده گرفتن پیمان عدم تجاوز به شوروی، برق‌آسا به خاک این کشور، که تا آن زمان در جنگ بی‌طرف مانده بود، هجوم برد و شوروی که غافلگیر شده بود مجبور به عقب نشینی شد.

□ ورود امریکا به بازی:

✓ در زمانی که ژاپنی‌ها پیروزی‌های زیادی به دست آورده بودند و سرمست از پیروزی‌ها بودن، همان لحظه امریکا وارد شد و به اقیانوس آرام حمله کرد.

✓ خلاصه این نبرد هم این بود که در سال ۱۹۴۲م ژاپنی‌ها از امریکا شکست خوردند و موفقیت‌های متفقین همچنان ادامه داشت و ایتالیا هم به زانو در آمد و متفقین سال بعد در فرانسه پیروز شدند و بعد وارد آلمان شدند و به محض رسیدن به آلمان، هیتلر خودکشی کرد.

✓ جنگ، با خودکشی هیتلر باید به پایان می‌رسید ولی با اینکه ژاپن تسلیم شده بود، امریکا با حملهٔ موشک‌های هسته‌ای به شهرهای ناگازاکی و هیروشیما خسارات زیادی در ژاپن به بار آورد و در اوت ۱۹۴۵ جنگ جهانی دوم به طور رسمی به پایان رسید.

✓ جنگ جهانی دوم با تلفات ۴۰ تا ۵۰ میلیونی به پایان رسید.

✓ در آن زمان، کشور ما روابط بازرگانی گسترده‌ای با آلمان داشت و تعداد زیادی از کارشناسان (تکنسین‌های) آلمانی در ایران مشغول به کار بودند. تلاش‌های انگلستان برای جلوگیری از داد و ستد آلمان با کشورهای بی‌طرف، اعتراض حکومت رضاشاه را برانگیخت و باعث شد که ایران از طریق شوروی به تجارت با آلمان ادامه دهد.

✓ اما آن پل ارتباطی هم نابود شد و در حالی که ارتش آلمان در خاک شوروی به سوی ایران پیشروی می‌کرد، دولت‌های شوروی و انگلستان از حکومت ایران خواستند که آلمانی‌ها را اخراج کند و به اقدامات خصمانه علیه هیتلر دست بزند ولی حکومت رضاشاه به این درخواست توجهی نکرد.

عصر جنگ سرد: بعد از جنگ جهانی، جهان به دو قطب غرب و شرق تقسیم شد! بلوک غرب را امریکا و بلوک شرق را شوروی رهبری می‌کرد و بین این دو کشور جنگ سرد وجود داشت، یعنی جنگ تسلیحاتی نبود.

در دوران جنگ سرد، امریکا و شوروی از طریق مسابقه‌های تسلیحاتی و علمی، برقراری اتحادها و پیمان‌های سیاسی — نظامی مانند ناتو و ورشو، جنگ تبلیغاتی شدید و رقابت‌های اقتصادی با یکدیگر به رویارویی پرداختند و از برخورد نظامی مستقیم با یکدیگر پرهیز می‌کردند.

✓ بعد از جنگ قسمت‌های مختلف جهان، شروع به بازسازی کردند؛ مثلاً در ژاپن، قانون اساسی جدید آن کشور، دموکراسی را تقویت و قدرت سیاسی را از اختیار امپراتور و فرماندهان نظامی خارج کرد و به نمایندگان منتخب ملت سپرد. ژاپنی‌ها نیز با سخت‌کوشی و برنامه‌ریزی دقیق به موفق‌ترین قدرت پیشروی اقتصادی در جهان تبدیل شدند.

✓ در چین هم یک جنگ داخلی بین ملی‌گرایان و کمونیست‌ها شکل گرفت و در نهایت کمونیست‌ها با رهبری مائو پیروز شدند و جمهوری خلق چین ایجاد شد.

✓ آن کمونیست‌ها با شوروی هم مسیر بودند؛ ولی وابسته نبودند.

□ استقلال طلبی:

✓ در هند به رهبری گاندی، انگلیسی‌ها را شکست دادند.

✓ در الجزایر، دولت فرانسه تلاش کرد با استفاده از نیروی نظامی جنبش استقلال‌خواهی را سرکوب کند، اما مردم آن کشور پس از سال‌ها مبارزهٔ سخت، بر استعمار پیروز شدند و به استقلال دست یافتند.

فلسطین: این کشور یک کشور مستقلاً بود؛ ولی رژیم صهیونیستی و یهودیانی که به آنجا رفتن، سودای اشغال رو در سر می‌پروراندند و انگلیس هم با صدور اعلامیه سریع نظر مثبت خودش را در مورد اشغال فلسطین بیان کرد.

✓ انور سادات، رئیس‌جمهور مصر، نخستین رئیس‌جمهور یک کشور عرب و مسلمان بود، که با وساطت امریکا با اسرائیل پیمان صلح امضا کرد. بعدها یاسر عرفات، رئیس سازمان آزادی‌بخش فلسطین، نیز به روند سازش پیوست. با این حال، قیام فلسطینیان علیه صهیونیست‌ها به ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران با قوت و قدرت ادامه دارد.

درس ۹

- ✓ ایران، سومین ذخایر نفت جهان را در اختیار دارد و ما به منابع نفتی زیادی دسترسی داریم و این دسترسی باعث شده که طی سال‌های مختلف، افراد زیادی برای دست‌اندازی به منابع ما دست به کار بشوند! خصوصاً روسیه و انگلیس.
- ✓ اولین بار در زمان مظفرالدین شاه قاجار بود که، امتیاز استخراج نفت به ناکس داریسی داده شد و در ازای آن ۲۰ هزار لیبره نقد و ۲۰ هزار لیبره سهام و ۱۶ درصد سود خالص سالیانه باید پرداخت می‌شد.
- ✓ فعالیت‌های انگلیسی‌ها برای یافتن منابع نفت در مناطق مختلف ایران، با فوران نخستین حلقهٔ چاه نفت در منطقهٔ مسجد سلیمان به نتیجه رسید (۱۲۸۷ش / ۱۹۰۸م). پس از آن، شرکت جدیدی به نام «شرکت نفت پارس و انگلیس» تشکیل شد. انگلستان پس از آنکه از ارزش منابع عظیم نفت ایران و اهمیت آن برای نیروی دریایی خود آگاه شد، ۵۱ درصد سهام شرکت نفت پارس و انگلیس را خریداری کرد و حق نظارت کامل بر آن شرکت را به دست آورد.
- ✓ متفقین در شهریور ۱۳۲۰ رضاخان را تبعید کردند و کنترل مستقیم راه‌های اصلی خلیج فارس به مرزهای شوروی و حفاظت از چاه‌ها و تأسیسات نفت جنوب را به دست گرفتند.
- ✓ اشغالگران تعهد کرده بودند که، آذوقه و غلهٔ مورد نیاز مردم ایران را نیز تأمین کنند، اما کمبود و گرانی مواد غذایی و به ویژه نان در زمان جنگ جهانی دوم، موجب بروز مشکلات و اعتراض‌های خیابانی متعددی در شهرهای مختلف کشور از جمله تهران شد.
- ✓ محمدرضا پهلوی در ابتدا متعهد شد که، صرفاً سلطنت کند نه حکومت و تا سال ۱۳۳۲ هم واقعاً صرفاً بر ارتش مسلط بود و زمین‌هایی که پدرش به زور از مردم گرفته بود را پس داد.

❑ زمینه‌های نهضت ملی شدن صنعت نفت:

- ✓ سیاست موازنهٔ منفی؛
- ✓ مجلس شورای ملی (دورهٔ چهاردهم) به پیشنهاد دکتر محمد مصدق طرحی را به تصویب رساندند، که دولت را از مذاکره و انعقاد قرارداد با کشورهای خارجی در خصوص نفت ایران بدون تأیید و تصویب مجلس منع می‌کرد. پس از پایان جنگ جهانی دوم، شوروی نمی‌خواست بدون گرفتن امتیاز، نیروهایش را از ایران خارج کند، از این رو احمد قوام (قوام‌السلطنه) نخست‌وزیر وقت، طی موافقت‌نامه‌ای امتیاز نفت شمال را به شوروی واگذار کرد.
- ✓ اعتراض به قرارداد نفت جنوب و قرارداد الحاقی.

❑ مبارزه:

- ✓ مجلس دورهٔ شانزدهم مطرح کرد که، نفت باید ملی شود، این طرح توسط عموم مردم و روزنامه‌ها و... مورد تأیید قرار گرفت.
- ✓ اعتراضات و راهپیمایی‌های زیادی رخ داد که آیت الله کاشانی پشت این اتفاقات بود و تلاش می‌شد تا ملی شدن صنعت نفت اتفاق بی‌افتد و دست اجانب از سرمایه‌های ملی قطع شود.
- ✓ در جبههٔ مقابل نیز انگلستان و عوامل داخلی آن برای حفظ منافع استعماری خود و جلوگیری از دستیابی ملت ایران به حقوق خویش به تکاپو افتادند. سپهبد حاجی‌علی رزم‌آرا، در مقام نخست‌وزیر، (تیر تا اسفند ۱۳۲۹) از سیاست انگلستان جانب‌داری می‌کرد و با ملی شدن صنعت نفت به شدت مخالف بود. البته رزم‌آرا توسط خلیل طهماسبی در ۱۶ اسفند ۱۳۲۹ به قتل رسید و چندروز بعد ۲۴ اسفند ۱۳۲۹ در مجلس شورای ملی و بعد در ۲۹ اسفند ۱۳۲۹ ملی شدن صنعت نفت توسط، مجلس سنا به تصویب رسید.
- ✓ در اردیبهشت ۱۳۳۰ دکتر مصدق با همکاری آیت الله کاشانی برای ملی شدن صنعت نفت دست به کار شد و بی‌درنگ یک هیئت به ریاست مهندس مهدی بازرگان به خوزستان فرستاد تا مراکز نفتی ایران را از چنگ انگلیسی‌ها خارج کند

❑ اقدامات انگلیسی‌ها برای ممانعت از ملی شدن صنعت نفت:

- ۱) تحریک کارگران صنعت نفت از عدم پرداخت دست مزد. ۲) تهدید نظامی.
- ۳) شکایت از ایران در مجامع بین‌المللی. ۴) تهدید اقتصادی، با تعطیلی شعب بانک‌های انگلیسی در ایران.

❑ قیام ۳۰ تیر ۱۳۳۱:

✓ مصدق، برای کاستن از نفوذ و قدرت دربار و مقابله با کارشکنی‌های آن در اداره امور کشور، از محمدرضا شاه پهلوی خواست که اختیار وزارت جنگ و فرماندهی ارتش را به او بسپارد و چون شاه با این تقاضا مخالفت کرد، از مقام خود استعفا نمود. شاه نیز بی‌درنگ احمد قوام را مأمور تشکیل دولت کرد. آیت الله کاشانی به شاه نامه زد که اگر قوام استعفا ندهد، مردم در کف خیابان شروع به اعتراض می‌کنند و خودش هم شرکت خواهد کرد. بدین ترتیب مردم در ۳۰ تیر ۳۱ به خیابان‌ها آمدند و شاه که دید اوضاع خطرناک است، قوام را برکنار و مصدق را به مسند خود برگرداند و مصدق به وزارت جنگ رسید و چندی بعد شاه را از ارتباط مستقیم با سفرای کشورها منع کرد.

✓ یک اختلاف ریشه‌ای و مهم در این دوره ایجاد شد که شروع آن از زمان قیام ۳۰ تیر بود.

✓ بین دکتر مصدق و آیت الله کاشانی اختلافی ایجاد شد و در نتیجه‌ی این دو دستگی ایجاد شده دیگر منافع ملی هدف نبود!

✓ مصدق فکر می‌کرد که آمریکا در ماجرای نفت به ایران کمک کند در حالی که آمریکا به دنبال منافع خودش بود.

✓ طراح این کودتا، آمریکا و انگلیس بودند و با همدیگر همکاری می‌کردند تا نهضت ملی شدن نفت عملی و اجرایی نشود!

✓ طراحان کودتا از طریق اشرف پهلوی و ژنرال نورمن شوارتسکف امریکایی، محمدرضا پهلوی را که در ابتدا در پذیرش کودتا مردد بود، متقاعد کردند که با کودتا موافقت کند. با ورود مأمور ویژه سیا به ایران در اواسط تیر ۱۳۳۲ و ملاقات او با فضل الله زاهدی، مقدمات اجرای کودتا فراهم شد.

✓ نیروهای زاهدی به پایتخت رفتند و با تسخیر تهران، دولت دکتر مصدق را سرنگون کردند! دکتر مصدق و یارانش هم دستگیر شدند. بعد از کودتا هم حکومت نظامی اعلام شد.

✓ حکومت پهلوی با انگلستان و آمریکا درباره مسئله نفت به توافق رسید و به موجب قراردادی، تولید و فروش نفت ایران را به کنسرسیومی از شرکت‌های نفتی انگلیسی، امریکایی، هلندی و فرانسوی واگذار کرد. بر اساس این قرارداد مقرر شد که کنسرسیوم به مدت ۲۵ سال نفت ایران را استخراج کند و به فروش برساند و در مقابل، نیمی از سود خالص خود را به کشور ما بپردازد.

درس ۱۰

امریکا، ایران را مجبور می‌کرد تا، یک سری اقدامات را در جهت رسیدن امریکا به منافع اش انجام بدهد. مثل تأسیس ساواک و پیمان بغداد و... نخستین مرحله برنامه‌های اصلاحی با عنوان **اصلاحات ارضی** در سال ۱۳۴۰ در زمان نخست‌وزیری علی امینی آغاز شد.

❑ اصلاحات امریکا:

در آغاز، اصلاح قانون انتخابات انجمن‌های ایالتی و ولایتی در دستور کار دولت علم گرفت و با تصویب‌نامه هیئت دولت، تغییرات زیر در قانون انتخابات این انجمن‌ها ایجاد شد:

الف) برداشتن دو قید مسلمان بودن و مرد بودن، از شرایط انتخاب‌کنندگان و انتخاب شونده‌گان؛

ب) حذف قید سوگند خوردن به قرآن مجید و تبدیل آن به سوگند خوردن به کتاب آسمانی.

❑ انقلاب سفید:

آسیب جدی به کشاورزی ایران زد، البته قبل از اجرا به همه پرسى گذاشته شد، اما با تبلیغات دروغین و اتفاقاً مورد استقبال امریکا و شوروی و انگلیس قرار گرفت.

اولین اقدام مبارزاتی امام، مبارزه با تصویب‌نامه انتخابات انجمن‌های ایالتی و ولایتی بود، چون معتقد بودند که با این کار، بهایی‌ها در ایران نفوذ زیادی پیدا می‌کنند.

❑ واقعه مدرسه فیضیه:

در مدرسه فیضیه قم اتفاق افتاد، که با یورش مأموران حکومتی به خشونت کشیده شد. در حمله مأموران به مدرسه فیضیه قم و مدرسه طالبیه تبریز، تعدادی از طلاب شهید و مجروح شدند. امام خمینی، در سخنرانی خود خطاب به شاه، او را به طور مستقیم سرزنش کردند و تقیه و سکوت در مقابل ظلم حکومت را حرام دانستند.

❑ قیام پانزده خرداد

- ✓ مردم در عاشورای این سال با سر دادن شعارهایی، حمایت خود را از امام خمینی علنی ساختند. با وجود محدودیت‌های امنیتی، امام خمینی طی نطقی در عصر عاشورا در قم، شخص شاه را مخاطب قرار دادند و از تسلط امریکا و اسرائیل بر حکومت پهلوی پرده برداشتند. در نهایت امام را از قم به تهران بردند و زندانی کردند! اما در این قیام، یک اتفاق مهمی رخ داد که هدف از اصلاح نظام، تبدیل به تغییر و سرنگونی نظام شد.
- ✓ بعد از اینکه امام از زندان آزاد شدند و به قم برگشتند؛ گویی جان تازه‌ای در مبارزان دمیده شد.
- ✓ مجلس، قانون کاپیتولاسیون را تصویب کرده بود و نیروهای امریکایی و خانواده‌هایشان می‌توانستند در ایران هر گونه که می‌خواهند عمل کنند و از مصونیت قضایی برخوردار بودند.
- ✓ امام خمینی، در سخنرانی پرشوری به تصویب این قانون اعتراض کردند (۴ آبان ۱۳۴۳). مخالفت صریح امام با قانون مذکور، حکومت پهلوی را چنان به وحشت انداخت که ایشان را در سحرگاه ۱۳ آبان ۱۳۴۳ در قم دستگیر و به کشور ترکیه تبعید کرد. محل تبعید امام یازده ماه بعد تغییر یافت و ایشان از ترکیه به عراق فرستاده شدند.
- ✓ وضعیت رژیم پهلوی در همین حال: پس از تبعید امام خمینی و سرکوب شدید مخالفان، اوضاع سیاسی آرام‌تر شد. همچنین با بهبود وضع اقتصادی در دوران طولانی نخست‌وزیری امیرعباس هویدا، حکومت پهلوی برای تقویت و تحکیم پایه‌های اقتدار خود به اقداماتی نمایشی دست زد. برگزاری جشن تاج‌گذاری و جشن‌های دوهزار و پانصد ساله شاهنشاهی، منحل کردن احزاب موجود و ایجاد حزبی واحد به نام حزب رستاخیز، از جمله این اقدامات بود.

❑ مبارزات این دوره:

مبارزه مسلحانه:

- ✓ موفتلفه اسلامی = بعد از تبعید امام شروع به مبارزه کردند- محمد بخارایی، حسن علی منصور را نخست وزیر وقت را ترور کرد- در نهایت ۴ نفر از این گروه اعدام شدند.
- ✓ حزب ملل اسلامی = قبل از هر اقدامی شناسایی و دستگیر شدند- آرمانشان برپایی نظام اسلامی بود.
- ✓ مجاهدین خلق = در ابتدا عضو نهضت آزادی بودند و بعد به جنگ مسلحانه روی آوردند- ابتدا مسلمان بودند، ولی بعد به چپ گرایش پیدا کردند
- ✓ چریک‌های فدایی خلق = از همان ابتدای تشکیل، مارکسیست بودند و تعداد زیادی از این گروه کشته شدند.

مبارزه فرهنگی:

- ✓ معروف‌ترین چهره‌های فرهنگی: علامه طباطبایی، آیت‌الله طالقانی، آیت‌الله مطهری، آیت‌الله بهشتی، دکتر شریعتی، دکتر باهنر و دکتر مفتاح، باعث روشنگری در دانشگاه‌ها و کلاس‌های درس نسبت به حکومت پهلوی می‌شدند.
- ✓ وضعیت کلی کشور در سال ۱۳۵۶: در این دوره حکومت از مردم فاصله گرفته بود، صدها روحانی مبارز در زندان بودند و بسیاری از استادان دانشگاه و سخنرانان مذهبی اجازه سخن گفتن در محافل و مجالس را نداشتند. انقلاب سفید شاه، نتیجه خود را نشان داده بود: نابودی اقتصاد ایران و وابستگی به بیگانگان، در حالی که بسیاری از روستاهای ایران، راه، آب آشامیدنی، برق و حمام نداشتند. سرمایه‌داران امریکایی با حکومت پهلوی قراردادهای کلان منعقد و ثروت ملی ایرانیان را غارت می‌کردند.
- ✓ از طرفی با تشکیل ساواک، رژیم خیالش از بابت گروه‌ها و حمله‌های مسلحانه آسوده بود.

ترفندی امریکایی...

- ✓ جیمی کارتر، رئیس جمهور وقت امریکا به، محمدرضا شاه گفت: که اگر می‌خواهی همچنان با هم ارتباط سیاسی داشته باشیم باید کمی آزادی بیان را در جامعه پُررنگ کنی و باید زندانیان سیاسی را آزاد کنی و باید اجازه ی صحبت کردن به سخنرانان بدهی، باید اجازه ی شروع مجدد روزنامه‌ها را بدهی
- ✓ هدف = کاهش تنفر عمومی از امریکا و سیاست‌های امریکایی.

✓ در سال ۱۳۵۶ دو نفر به شکل مشکوکی کشته شدن :

- ۱) دکتر شریعتی که نقش مهمی در طرد اندیشه‌های مارکسیستی داشتند و مردم، ساواک را عامل مرگ ایشان می دانستند.
- ۲) حاج آقا مصطفی، پسر حضرت امام.

□ آغاز انقلاب اسلامی :

- ✓ در ۱۷ دی ۱۳۵۶، مقاله توهین آمیزی علیه امام خمینی در روزنامه اطلاعات منتشر شد. به دنبال انتشار این مقاله، مردم قم در ۱۹ دی ۱۳۵۶ قیام کردند، اما مأموران حکومتی آنها را به خاک و خون کشیدند. در چهلّم شهدای قم، در ۲۹ بهمن همان سال مردم تبریز به پا خاستند که، این اجتماع نیز با یورش نیروهای حکومت مواجه شد و تعدادی شهید یا مجروح شدند.
- ✓ به غیر از تبریز، شهرهای دیگر هم وارد میدان شدند، هدف نشان دادن تنفر از حکومت پهلوی بود. با گسترش اعتراضات، جمشید آموزگار، نخست وزیر وقت، در اصفهان حکومت نظامی اعلام کرد، اما تأثیری نداشت و شاه مجبور شد، جعفر شریف امامی را نخست وزیر کند، که با شعار آشتی ملی اوضاع بهتر شود (ولی بهتر نشد).
- ✓ حکومت پهلوی برای جلوگیری از ادامه تظاهرات و اعتراضات در روز جمعه ۱۷ شهریور ۱۳۵۷ در تهران و چند شهر دیگر، حکومت نظامی برقرار کرد. مردم تهران بی اعتنا به اخطارها و هشدارهای رژیم در میدان شهدا (ژاله سابق) تجمع کردند و بسیاری از آنها توسط رژیم کشته شدند.

✓ امام بعد از عراق، به فرانسه رفتند که این سفر دارای مزیت‌های زیادی بود:

- ایشان با استفاده از امکانات تبلیغی، مصاحبه و سخنرانی، جنایات حکومت پهلوی را افشا می کردند؛
 - امکان ملاقات مبارزان با رهبری انقلاب فراهم آمد و پیام‌های امام با شتاب بیشتری در ایران منتشر شد.
- ✓ در محرم سال ۵۷ مردم تمام شهرها در خیابان حاضر شدند و حکومت نظامی هم تأثیری در اراده مردم نداشت. شاه، نیمه دی ۵۷ تصمیم به خروج از کشور گرفت و به دستور امریکایی‌ها شاپور بختیار را (به عنوان تیر آخر) به نخست وزیری منصوب کرد، که این اقدام هم فایده‌ای نداشت و در نهایت در ۲۶ دی ۱۳۵۷ محمدرضا شاه از ایران رفت.
- ✓ در ۱۲ بهمن ۵۷ امام به کشور بازگشت، و در ۱۵ بهمن به پیشنهاد شورای انقلاب، مهندس مهدی بازرگان به عنوان نخست‌وزیر دستور گرفت تا دولت موقت رو تشکیل بدهد.
- ✓ حکومت پهلوی قصد داشت در، بعد از ظهر ۲۱ بهمن و شب ۲۲ بهمن حکومت نظامی برقرار کند؛ سپس، به کمک نظامیان وابسته به خود و با نظارت ژنرال هایزر امریکایی، کودتایی نظامی ترتیب دهد و رهبر انقلاب و اعضاء شورای انقلاب را دستگیر و انقلاب را سرکوب کند. اما امام خمینی با توکل به الطاف خداوند، حکومت نظامی را غیرقانونی اعلام کردند. مردم به کمک ارتش‌یانی که به انقلاب پیوسته بودند، مراکز نظامی را در تهران و شهرهای بزرگ تصرف کردند. رادیو و تلویزیون نیز در اختیار مردم قرار گرفت و با اعلام صدای انقلاب و پیروزی انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن، زنگ سقوط نظام شاهنشاهی به صدا درآمد.

درس ۱۱

در این درس می‌خواهیم درباره ساختار نظام جمهوری اسلامی صحبت کنیم.

✓ مهندس مهدی بازرگان، رئیس دولت موقته و اقدامات مهمی انجام داده است :

- ۱) **برگزاری همه پرسی:** این همه‌پرسی روزهای ۱۰ و ۱۱ فروردین ۱۳۵۸ برگزار شد، و نتیجه آن در ۱۲ فروردین اعلام شد، نشان داد که بیش از ۹۸ درصد شرکت‌کنندگان به جمهوری اسلامی رأی مثبت داده‌اند.
- ۲) **تدوین قانون اساسی:** نماینده مجلس خبرگان قانون اساسی را برگزیدند، تا قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران را تدوین و تصویب کنند. مجلس خبرگان قانون اساسی از مرداد ۱۳۵۸ کار تدوین قانون اساسی جدید را آغاز کرد.

نکته تسخیر سفارت امریکا (لانه جاسوسی) در همین بازه نوشتن قانون اساسی اتفاق افتاد.

۳) **تشکیل دولت دائمی:** در بهمن ۵۸، نخستین انتخابات ریاست جمهوری، و اسفند ۵۸ اولین انتخابات مجلس انجام شد.

- ✓ اولین رئیس جمهور ایران = بنی صدر
- ✓ با برگزاری انتخابات اولین دوره مجلس خبرگان رهبری (آذر ۱۳۶۱) و تشکیل مجلس خبرگان رهبری، تمامی ارکان سیاسی کشور مطابق قانون اساسی شکل گرفتند و نظام سیاسی جمهوری اسلامی، به طور کامل استقرار یافت.
- ✓ **۴) تأسیس نهادهای انقلابی:** کمیته انقلاب اسلامی که وظیفه حفظ نظم و امنیت و دستگیری سران جنایتکار رژیم پهلوی را بر عهده داشت، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را به وجود آوردند، تا از آرمان‌ها و دستاوردهای انقلاب پاسداری کند.
- ✓ **جهاد سازندگی،** نیز برای عمران، آبادانی و رفع فقر و محرومیت از روستاها شکل گرفت.
- ✓ همچنین، کمیته امداد امام خمینی برای حمایت از محرومان و مستضعفان و نهضت سوادآموزی با هدف ترویج فرهنگ سوادآموزی و کاهش و رفع بی‌سوادی شروع به کار کردند.
- ✓ کمی بعد نیز بنیاد شهید، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و بسیج مستضعفان به فرمان رهبر انقلاب اسلامی به وجود آمدند.
- ✓ افزون بر آنها، دادگاه‌ها و دادرسی‌های انقلاب اسلامی برای رسیدگی به پرونده مقامات و مأموران رژیم سابق تشکیل شدند.

❑ **نمدهای دشمنی دشمنان با انقلاب:**

الف) ترور شخصیت‌های مهم: سپهبد ولی‌الله قری، رئیس ستاد مشترک ارتش، آیت‌الله استاد مطهری عضو سرشناس شورای انقلاب و از یاران نزدیک امام خمینی، دکتر مفتاح، حاج مهدی عراقی و آیت‌الله قاضی طباطبایی را که از مبارزان سرشناس بودند، به شهادت رساند و به جان حجت‌الاسلام اکبر هاشمی رفسنجانی و آیت‌الله ربانی شیرازی نیز که از شخصیت‌های مبارز به شمار می‌رفتند، سوءقصد کردند.

ب) ایجاد تفرقه: خصوصاً در مناطقی مثل کردستان و استان گلستان که می‌خواستند بین مردم و صلحی که بین اقوام مختلف برقرار بود، سنگ‌اندازی‌هایی بکنند.

ج) حمله به طبس: در ۵ اردیبهشت ۱۳۵۹، می‌خواستند به تهران حمله کنند و با اشغال پایتخت، اون مأموران سفارت رو که اسیر شده بودند، آزاد کنند. همان مأمورانی که در ماجرای تسخیر لانه جاسوسی دستگیر شدند.

د) کودتا: در تیر ۱۳۵۹ تعدادی از افسران وابسته به رژیم پهلوی و هوادار شاپور بختیار، موسوم به «سازمان نقاب» با پشتیبانی سازمان جاسوسی امریکا (سیا) و حکومت بعثی عراق، کودتایی را طراحی کردند.

هدفشان این بود که، با استفاده از امکانات نظامی پایگاه هوایی شهید نوژه همدان، محل سکونت حضرت امام و برخی مراکز مهم در پایتخت را بمباران و نظام جمهوری اسلامی ایران را ساقط کنند.

✓ حزب توده هم که برای شوروی جاسوسی می‌کرد سال ۶۰ متلاشی شد.

✓ بعد از شیطنت‌های بنی صدر، نخستین رئیس جمهور ایران، امام دستور به برکنار شدن داد! دوره دوم شهید رجایی و باهنر بر سر کار آمدند، اما طولی نکشید که در ۸ شهریور ۶۰ در دفتر نخست وزیری بمب‌گذاری کردند و این دو نفر را به شهادت رساندند.

✓ بعد شهادتشان، چون وسط جنگ بودیم، آیت‌الله مهدوی کنی زمام را به دست گرفتند تا در دوره سوم دوباره رأی‌گیری شد.

✓ امام خامنه‌ای با آرای مردم انتخاب شدند و موسوی را به عنوان نخست وزیر معرفی کردند.

✓ آیت‌الله خامنه‌ای دو دوره ی متوالی در سمت ریاست جمهوری اسلامی باقی ماندند (۱۳۶۸-۱۳۶۰ش). در این دوره، ثبات سیاسی و

امنیتی بیشتری ایجاد شد و اداره امور جنگ با توان و موفقیت بیشتر به انجام رسید. همچنین در دوره مذکور دانشگاه‌ها که پس از

پیروزی انقلاب اسلامی تعطیل شده بودند، بازگشایی شدند.

❑ **ارتحال امام**

حضرت امام در ۱۳ خرداد ۶۷، به علت بیماری فوت کردند و روز بعد مجلس خبرگان، حضرت آیت‌الله خامنه‌ای را به دلیل داشتن ویژگی‌های مهم در اصل ۱۰۹ قانون اساسی به مقام رهبری برگزید. معظم‌له در تیر ۱۳۶۰، هدف حمله تروریستی مجاهدین خلق قرار گرفتند، که به شدت جراحت برداشتند و به شرف جانبازی انقلاب اسلامی نایل آمدند.

درس ۱۲

عراق، پس از جنگ جهانی اول و تجزیه امپراتوری عثمانی، تحت قیمومیت انگلستان شکل گرفت. سال ۱۳۵۴ ش، (۱۹۷۵ م) ایران و عراق برای پایان دادن به اختلافات مرزی و رفع مناقشه بر سر اروندرود، قراردادی را با میانجی‌گری دولت الجزایر امضاء کردند.

اهداف صدام از حمله به ایران:

- ✓ حاکمیت بر اروندرود و جزایر سه‌گانه تنب بزرگ و تنب کوچک و ابوموسی؛
- ✓ تضعیف انقلاب؛
- ✓ رسیدن به مقام ژاندارمی منطقه.
- ✓ ارتش و ژاندارمری، به دلیل تصفیه یا فرار فرماندهان و بسیاری از افسران آمادگی کامل برای رویارویی با جنگی بزرگ را نداشتند.
- ✓ اعترافات افسران اسیر عراقی نشان می‌دهد که، صدام مصمم بود با یک تهاجم برق‌آسا در مدت پنج تا شش هفته، خوزستان را تسخیر کند و بخشی از اهداف خود را محقق سازد.
- ✓ در جنگ بین ایران و عراق، مجامع بین‌المللی صرفاً گفتند، جنگ نکنید و صلح بهتر است! و به هیچ عنوان طرف تجاوزگر رو محکوم نکردند.
- ✓ در طول هشت سال، آمریکا و شوروی و سایر کشورهای اروپایی به صورت مستقیم با صدام همکاری می‌کردند و کشورهای منطقه هم به صورت غیرمستقیم نقش مهمی در تأمین مالی صدام داشتند.

دفاع مقدس

- ✓ نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی، از نخستین ساعت‌های شروع جنگ وارد عمل شد و با رشادت و شجاعت تمام، ضربه مهلکی به رژیم صدام وارد آورد.
- ✓ دریادلان نیروی دریایی ارتش نیز، در نخستین ماه‌های جنگ، با پشتیبانی نیروی هوایی در عملیاتی موسوم به «مروارید» با رشادت تمام، اسکله‌های عراق را منهدم و نیروی دریایی صدام را نابود کردند.
- ✓ امام خمینی به عنوان فرمانده کل قوا، ابتدا فرمان شکستن محاصره آبادان را صادر کردند؛ به این ترتیب، نیروهای ارتشی به همراه رزمندگان سپاهی و بسیجی در عملیاتی برق‌آسا، آبادان را از محاصره نیروهای متجاوز صدام نجات دادند.
- ✓ عملیات فتح‌المبین و بیت‌المقدس باعث شدند تا صدها کیلومتر از ایران آزاد شود.
- ✓ اوج حماسه دفاع مقدس ملت ایران، در عملیات بیت‌المقدس سوم خرداد ۱۳۶۱ با رهایی خونین شهر (خرمشهر) از اسارت دشمن رقم خورد و در تاریخ به ثبت رسید، دشمنی که روی دیوارهای آن شهر نوشته بود: «ما آمده‌ایم بمانیم».
- ✓ صدام، بعد از آزادی خرمشهر توسط رزمندگان، از سلاح‌های پیشرفته‌تری، مثل بمب‌های شیمیایی استفاده کرد. بمباران شیمیایی شهر سردشت در استان کردستان، روستای زرده از توابع شهرستان دالاهو در استان کرمانشاه و شهر حلبچه در کردستان عراق، از جمله جنایات جنگی حکومت بعثی عراق به‌شمار می‌رود.

نقش امام در جنگ تعمیلی:

- امام می‌گفت: صدام مثل یک دزد است و مهم‌ترین اقدام ایشان ایجاد تحول در روح و روان جوانان ایرانی بود.
- ✓ رهبری امام راحل در زمان جنگ آثار و نتایج زیر را به همراه داشت:
- ✓ تبعیت کامل مردم و مسئولان از فرامین امام در روند جنگ؛
- ✓ تقویت انگیزه جهاد و روحیه شهادت‌طلبی در میان جوانان ایرانی؛
- ✓ اتحاد میان نیروهای مسلح و تقویت روحیه فرماندهان و رزمندگان؛
- ✓ اولویت یافتن مسئله جنگ برای مردم و مسئولان.

مردم به دو شکل وارد جنگ می‌شدند: یا مستقیم یا غیر مستقیم و از طریق تأمین هزینه‌های مادی جنگ.

✓ بیشترین حضور مردمی، در صحنه‌های نبرد در قالب نیروهای بسیجی و جهاد سازندگی بود.

✓ در پشت جبهه نیز، پزشکان و پرستاران با صبر و حوصله فراوان به مداوای رزمندگان همت گماشتند. بازاریان هم با کمک‌های مالی و تهیه مایحتاج به رزمندگان در جبهه‌ها یاری می‌رساندند.

نقش زنان در جنگ: پرستاری در پشت جبهه، حضور در خط مقدم در ابتدای جنگ، پاسداری از خانواده در نبود همسر، تشویق برادر، پسر، شوهر، برای شرکت در جنگ.

✓ در جنگ، ۲۵۰۰ معلم و ۳۶۰۰۰ دانش‌آموز شرکت کرده بودند.

✓ در اواخر جنگ، زمانی که صدام در خطر شکست قرار گرفته بود، آمریکا و سایر کشورهای غربی به کمکش رفتند و مثلاً آمریکا با ارسال ناوهای جنگی علناً در کنار صدام علیه ایران می‌جنگید. حتی یک هواپیمای مسافربری ایرانی را با ۳۰۰ مسافر در فراز آسمان مورد حمله قرار داد.

✓ امام با مشورت با فرماندهان جنگ، تصمیم گرفت تا قطع‌نامه ۵۹۸ رو بپذیرد. در این قطع‌نامه برای نخستین بار پس از شروع جنگ تحمیلی، به دو خواسته ایران، یعنی عقب‌نشینی به مرزها و تعیین متجاوز، توجه شده بود.

✓ دو سال بعد صدام قرارداد الجزایر رو که بین ایران و عراق بود و برای رفع اختلاف در مورد اروندرود بود، به رسمیت شناخت و بعد از اون اسرا به کشور برگشتند و سال ۱۳۷۰ سازمان ملل رژیم بعث رو رسماً به عنوان متجاوز و شروع‌کننده جنگ معرفی کرد، و در نهایت این جنگ ۸ ساله با هدف تصرف بخش زیادی از خاک ایران با شکست دشمن به پایان رسید.

درس اول:

۱: آرشیو ملی هر کشور چه مکانی می‌باشد؟

محل نگهداری اساسی ترین و مهم ترین اسناد و مدارک با ارزش و معتبر مربوط به آن کشور است.

دبیرستان فاطمه زارح_دی ۱۴۰۱

۲: چه مسائل و وقایعی در دوره معاصر به ترویج و توسعه روش پژوهش علمی تاریخ در ایران کمک شایانی کرد؟

گسترش مدارس جدید، تأسیس دانشگاه و رواج آموزش تاریخ به عنوان یک رشته علمی در دوره معاصر به ترویج و توسعه روش پژوهش علمی در ایران کمک شایانی کرد

دبیرستان سید الشهدا_دی ۱۴۰۱

۳: گاه شماری را تعریف کنید؟

نظامی است که انسان برای اندازه گیری دقیق زمان ماه و سال ابداع کرده است.

امتحان نهایی علوم و معارف اسلامی دی ماه ۱۴۰۱

۴: انگیزه اصلی نویسندگان تاریخ های محلی چه بود؟

ثبت و ضبط رویدادهای تاریخی، بیان ویژگی های جغرافیایی و اقتصادی و نگارش زندگی نامه مفاخر و مشاهیر محلی بوده است.

امتحان نهایی علوم و معارف اسلامی دی ماه ۱۴۰۱

۵: چرا در تاریخ به امروز بسیاری از میراث مکتوب (نسخه ها) از دست رفته است؟

تا امروز تلاش های زیادی برای احیای میراث مکتوب صورت گرفته است، اما اهتمام و حمایت از این اقدام، به اندازه کافی وجود نداشته است؛ میراثی که بخش زیادی از آن نیاز به تصحیح، ترجمه و چاپ دارد و به دلیل غفلت در برهه هایی از تاریخ، بسیاری از نسخه ها از دست رفته است.

دبیرستان عصمت_دی ۱۴۰۱

۶: چه کسانی اولین منتقدان به تاریخ نگاری سنتی هستند؟

خاوری شیرازی مورخ مشهور زمان فتحعلی شاه، نویسنده کتاب تاریخ ذوالقرنین

– میرزا محمد جعفر خورموجی، از مورخان عصر ناصری و مؤلف کتاب حقایق الاخبار ناصری

دبیرستان مریم_دی ۱۴۰۱

۷: چرا سفرنامه ها از نظر مطالعه ی تاریخ اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیت فوق العاده ای دارند؟

سفرنامه ها از نظر مطالعه تاریخ اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیت فوق العاده ای دارند و حاوی اطلاعات ارزشمندی درباره موضوع های اقتصادی مانند مالیات، گمرک، راه ها، مسائل اجتماعی از قبیل آداب و رسوم پوشاک و تغذیه و مباحث فرهنگی، دینی، هنری و معماری هستند.

دبیرستان حجاب_دی ۱۴۰۰

۸: اولین و دومین روزنامه در ایران با چه عناوینی و توسط چه کسانی به چاپ رسید؟

اولین روزنامه ایران را میرزا صالح شیرازی به نام کاغذ اخبار، امیرکبیر به نام وقایع اتفاقیه

دبیرستان حجاب_دی ۱۴۰۰

درس دوم:

۹: نادر افشار برای بدست گرفتن قدرت در دشت مغان چه شرایطی را مطرح کرد؟ دومورد

موروثی شدن سلطنت در خاندان او، حمایت نکردن بزرگان و روسای طوایف ارخانان صفوی

حل اختلافات مذهبی با دولت عثمانی

دبیرستان حکمتیه قلع جنگ_دی ۱۴۰۱

۱۰: چرا پس از انقلاب فرانسه کشورهای اروپایی با فرانسه وارد جنگ شدند؟

اعدام لویی شانزدهم و همسرش ماری انتوانت و بسیاری از مخالفان با گیوتین و افکار و شعار های آزادی خواهانه
ی انقلاب موجب ترس و خشم کشور های اروپایی شد.

دبیرستان فاطمه زارح_دی ۱۴۰۱

۱۱: چرا افغانها نتوانستند پس از براندازی دولت صفوی، حاکمیت مقتدری در ایران تشکیل دهند؟

افغانها به دلیل ناتوانی در تسلط بر تمامی قلمرو صفوی و نا آشنایی با اصول کشورداری نتوانستند حاکمیت
مقتدری تشکیل دهند.

دبیرستان سید الشهدا_دی ۱۴۰۱

۱۲: از جمله عوامل مؤثر در رونق اقتصادی دوره زندیه را بنویسید

آرامش و ثبات سیاسی نسبی، کاهش مالیاتها، دربار کم تجمل و تلاش کریم خان برای تثبیت قیمت کالاها از
جمله عوامل مؤثر در رونق اقتصادی این دوره بود.

دبیرستان سید الشهدا_دی ۱۴۰۱

۱۳: اوضاع ایران پس از مرگ کریم خان چگونه شد؟

با مرگ کریم خان زند، دوباره دورانی از آشوب ایران را فرا گرفت. جانشینان کریم خان برای کسب تاج و تخت به
رقابت و جنگ با هم پرداخته و صفحه ی خونین دیگری را در تاریخ ایران رقم زدند. به گونه ای که در کمتر از
۱۵ سال هفت تن از خاندان زند به قدرت رسیدند.

دبیرستان امام خمینی_دی ۱۴۰۱

۱۴: علل اصلی ضعف عثمانی در سده های هفدهم تا نوزدهم میلادی چه بود؟

گسترده‌گی قلمرو و تنوع اقوام، ادیان و مذاهب، سیاست های خشن و نادرست عثمانی ها در برخورد با حقوق اقلیت های قومی و مذهبی، دخالت های زنان و حرم سرا در امور کشوری و فساد سران سپاه.

دبیرستان امام خمینی _دی ۱۴۰۱

۱۵: اقدامات کرامول پس از پیروزی بر پارلمان را ذکر کنید؟

کرامول نظام پادشاهی را برانداخت و خود رئیس جمهور شد. او سپس به دلایل مذهبی با مجلس درگیر شد و آن را منحل کرد.

دبیرستان سید الشهدا _دی ۱۴۰۱

درس سوم

۱۶: هدف آقا محمد خان از حمله به خراسان چه بود؟

آقا محمدخان پس از تاج گذاری به عزم برچیدن بساط حکومت جانشینان نادرشاه و دستیابی به غنایم و گنجینه جواهرات راه خراسان را درپیش گرفت.

دبیرستان حکمتیه قلع جنگ _دی ۱۴۰۱

۱۷: علل شروع مرحله دوم جنگ های ایران و روسیه در زمان فتحعلی شاه چه بود؟ دو مورد

از جمله علل شروع این دور از ،جنگ مشخص نبودن خطوط مرزی دو عهدنامه گلستان فاصله جدید روس هاو دیگری فریاد کمک خواهی مردم مسلمان شهرهای وروستاهایی که به واسطه معاهده گلستان تحت سلطه روس ها قرار گرفته بودند.

دبیرستان حکمتیه قلع جنگ _دی ۱۴۰۱

۱۸: چرا تلاش های عباس میرزا برای تجدید سازمان و مجهز کردن ارتش ایران به سلاح های مدرن بی نتیجه ماند؟

به دلیل پیمان شکنی دولت فرانسه و بدعهدی دولت انگلیس و موانع و مشکلات داخلی.

دبیرستان فاطمه زارح _دی ۱۴۰۱

۱۹: چرا حکومت قاجار در برقراری ارتباط با کشورهای نظیر امریکا، اتریش و ایتالیا موفقیت چندانی به دست نیاورد؟

به سبب سنگ اندازی روس ها و انگلیسی ها و بی رغبتی این کشورها.

دبیرستان فاطمه زارح _دی ۱۴۰۱

۲۰: نظام اداری ایران در ابتدای دوره قاجار چگونه بود؟

نظام اداری ایران در ابتدای دوره قاجار بسیار کوچک بود و به چهار اداره یا وزارتخانه قدیمی مالیه، جنگ، عدلیه و امور خارجه محدود میشد.

دبیرستان سید الشهدا_دی ۱۴۰۱

۲۱: فتحعلی‌شاه در چه امری موفق و در چه امری ناکام بود؟

فتحعلی‌شاه در حفظ یکپارچگی کشور و سامان دادن به اوضاع داخلی موفق بود. او در مقابله با تهاجم نظامی و نفوذ سیاسی کشورهای اروپایی ناکام ماند.

دبیرستان سید الشهدا_دی ۱۴۰۱

۲۲: قصد امیرکبیر از تأسیس دارالفنون و آموزش در این مدرسه چه بود؟

امیرکبیر قصد داشت تا آموزش دانشجو در داخل کشور را جایگزین فرستادن آنها به خارج کند تا از این طریق بتواند بر محتوا و اساتید و روشهای تدریس نظارت بیشتری داشته باشد.

دبیرستان سید الشهدا_دی ۱۴۰۱

۲۳: چه عاملی باعث برکناری قائم مقام فراهانی از وزارت و در نتیجه قتل وی شد؟

ایستادگی او در مقابل انگلیسی‌ها و تلاش برای کاستن از دخالت ناروای محمد شاه و درباریان در امور کشور

دبیرستان دین و دانش_دی ۱۴۰۱

درس چهارم:

۲۴: بازرگانان روسی و ارمنی چگونه به روند افزایش صادرات پنبه در دوره قاجار کمک کردند؟

با حمایت های مالی، نصب دستگاه های پنبه پاک کنی، توزیع بذر و بالا بردن استانداردهای تولید.

دبیرستان فاطمه زارح_دی ۱۴۰۱

۲۵: مهم ترین مراکز علمی و آموزشی دوره قاجار در پایتخت تهران را نام ببرید؟

مرو و سپهسالار

امتحان نهایی علوم انسانی دی ماه ۱۴۰۱

۲۶: چرا روحانیون در دوره قاجار از نظر مالی استقلال داشتند؟

روحانیون به سبب نظارت بر موقوفات و دریافت وجوهات شرعی از نظر مالی مستقل از حکومت بودند.

دبیرستان سید الشهدا_دی ۱۴۰۱

۲۷: چه مسائلی باعث رشد تولید و صادرات فرش در دوره قاجار شد؟

ارزانی نیروی کار، طرح و نقشهای زیبا و متنوع، هنرمندی و ظرافت بافندگان ایرانی از یکسو و تقاضای بازار جهانی و سرمایه‌گذاری خارجی در تولید و تجارت، سبب رشد، تولید و صادرات فرش در دوران قاجار شد.

دبیرستان سید الشهدا_دی ۱۴۰۱

۲۸: ناصرالدین شاه در واپسین سالهای حکومت خود را با انجام چه کارهایی میگذراند؟

ناصرالدین شاه در واپسین سالهای حکومت، بیشتر وقتش را به سرودن شعر، نقاشی و شکار میگذراند.

دبیرستان سید الشهدا_دی ۱۴۰۱

۲۹: سه شیوه زندگی جامعه ایران در دوره قاجار را نام ببرید؟

زندگی روستاییان، ایالت و عشایر، شهرنشینان روستاییان؛

به استثنای زمین داران و اربابان اغلب افرادی بودند که زمین نداشتند و در اراضی زمین داران کار می کردند و روستاییان کم و بیش تحت ستم اربابان و ماموران مالیاتی بود

ایالت و عشایر: در راس ایالت سران ایل قرار داشتند و تمامروابط حکومت و ایل زیر نظر آنها انجام

میگرفت. آنها نسبت به روستائیان وضع بهتری داشتند، و به عنوان نیروی مسلح در مواقع جنگ یکی از منابع تامین نیروی نظامی حکومت قاجار بودند.

شهرنشینان؛ در شهرها گروه های اجتماعی مختلفی از قبیل مقام ها و کارگزاران حکومتی، اصناف و

بازرگانان، گارگران و پیشه وران، علما و اندیشمندان زندگی میکردند. شماری از شهرنشینان را افراد بیکار و تهی دست تشکیل میدادند.

دبیرستان سرای دانش_دی ۱۴۰۱

۳۰: در دوره قاجار سواد آموزی مقدماتی چگونه انجام می گرفت؟

در دوره قاجار نیز نظام تعلیم و تربیت سنتی ایران تداوم و گسترش یافت. در آن زمان سوادآموزی مقدماتی در مکتب خانه ها یا از طریق معلمان خصوصی و یا معلمان سرخانه انجام می گرفت. دانش آموزانی که توانایی مالی و علاقه به ادامه تحصیل داشتند، وارد مدرسه های قدیم و حوزه های علمیه می شدند.

دبیرستان عصمت_دی ۱۴۰۱

۳۱: میرزا حسن رشديه که بود و با چه هدفی به تاسیس مدرسه پرداخت؟

میرزا حسن رشديه یکی از شخصیت های فرهنگی عصر قاجار بود فراهم آوردن شرایط برای سواد آموزی به فرزندان تمام قشرهای مختلف جامعه بود.

دبیرستان حضرت زینب_دی ۱۴۰۱

درس پنجم:

۳۲: زمینه های ورود تفکر مشروطه خواهی به چه شکل هایی در ایران فراهم شد؟ دو مورد

زمینه های ورود تفکر مشروطه خواهی به ایران به شکل های مختلف مانند: اعزام دانشجو به خارج، سفرهای درباریان و سیاستمداران به خارج و مهاجرت برخی از ایرانیان به کشورهای مختلف فراهم شد.

دبیرستان حکمتیه قلع جنگ_دی ۱۴۰۱

۳۳: یک مورد از بی اعتنایی های محمد علی شاه نسبت به مجلس و نظام مشروطه ایران را نام ببرید؟

در ۲۸ دی ۱۲۸۵ جشن تاج گذاری بر پا کرد و از اشراف و نمایندگان دولت های خارجی برای شرکت در این مراسم دعوت به عمل آورد، اما نمایندگان مجلس شورای ملی را دعوت نکرد و هنگامی که متمم قانون اساسی تقدیم او شد از امضای آن خودداری کرد.

دبیرستان حکمتیه قلع جنگ_دی ۱۴۰۱

۳۴: به چه دوره ای در انقلاب مشروطه ایران استبداد صغیر میگویند؟

از به توپ بسته شدن مجلس توسط محمد علی شاه تا فتح تهران توسط طرفداران مشروطه خواهان.

دبیرستان فاطمه زارح_دی ۱۴۰۱

۳۵: مهمترین خواسته های مهاجرین در مهاجرت کبری به قم چه بود؟

برکناری عین الدوله از صدارت_ فراهم کردن زمینه برای بازگشت مهاجران به تهران_ تاسیس عدالت خانه_ تاسیس دارالشورا مجلس شورای ملی.

دبیرستان سرای دانش_دی ۱۴۰۱

۳۶: نظام حکومتی ایران در دوره پیش از انقلاب مشروطه را با خواسته ایرانیان از انقلاب مشروطه مقایسه کنید؟

نظام حکومتی ایران تا پیش از انقلاب مشروطه پادشاهی مطلقه و استبدادی بود و شاه در راس هرم قدرت قرار داشت و از اختیارات نامحدود برخوردار بود. در این شرایط، مردم ایران با انقلاب مشروطه خواهان تغییر شیوه اداره کشور شدند و درصدد برآمدند که حکومت خودکامه قاجار را به سلطنتی مشروطه در چارچوب قانون و تحت نمایندگان خود در مجلس شورای ملی درآورند.

دبیرستان سرای دانش_دی ۱۴۰۱

۳۷: منظور از سنت بست نشینی چیست؟

بست نشینی و تحصن که از دیرگاه در ایران معمول بود، بیشتر در مساجد و زیارتگاه ها و اماکنی سنت صورت می گرفت که مورد احترام مردم قرار داشت و با باورهای دینی آن ها سازگار بود.

دبیرستان حضرت زینب_دی ۱۴۰۱

۳۸: اولین بی‌اعتنایی محمدعلی شاه نسبت به مشروطه چه بود؟

او در ۲۸ دی ۱۲۸۵ جشن تاج‌گذاری بر پا کرد و از اشراف و نمایندگان دولت‌های خارجی برای شرکت در این مراسم دعوت به عمل آورد، اما نمایندگان مجلس شورای ملی را دعوت نکرد.

دبیرستان حضرت زینب_دی ۱۴۰۱

۳۹: در جریان به‌توپ بستن مجلس با رهبران مشروطه چه برخوردی شد؟

آیت‌الله سید محمد طباطبایی و سید عبدالله بهبهانی، توسط قزاق‌ها دستگیر، شکنجه و به دستور شاه تبعید شدند. به دستور شاه، میرزا جهانگیر خان صوراسرافیل ملک‌المتکلمین و سید جمال‌الدین واعظ اعدام شدند. بعضی از نمایندگان نیز که مورد تعقیب قرار گرفته بودند (از جمله تقی‌زاده) به سفارت انگلیس پناه بردند.

دبیرستان بنت‌الهدی_دی ۱۴۰۰

درس ششم:

۴۰: مهم‌ترین علل بروز جنگ جهانی اول را بنویسید؟ دومورد

اختلافات مرزی و دشمنی شدید آلمان و فرانسه_ مسابقه تسلیحاتی_ رقابت بر سر مستعمرات

واقعا برای توسعه نفوذ و دخالت در منطقه شبه جزیره بالکان

دبیرستان حکمتیه قلع جنگ_دی ۱۴۰۱

۴۱: انگلستان و روسیه در زمان جنگ جهانی اول به چه بهانه‌ای به ایران لشکر کشی کردند؟

در اوایل جنگ ماموران و جاسوسان آلمانی در مناطق مختلف ایران به اقداماتی برضد دولت‌های متفق دست زدند، روسیه و انگلستان نیز همین موضوع را بهانه لشکرکشی به ایران قرار دادند.

دبیرستان حکمتیه قلع جنگ_دی ۱۴۰۱

۴۲: پس از پایان جنگ جهانی اول در پیمان صلح ورسای در مورد آلمان چه تصمیماتی گرفته شد؟

بر اساس این پیمان مستعمرات آلمان میان متفقین تقسیم و بخش‌هایی از خاک این کشور به فرانسه و لهستان واگذار گردید. علاوه بر آن آلمان‌ها ملزم به پرداخت غرامت به دولت‌های متفق و محدود نگه داشتن توان نظامی خود شدند.

دبیرستان فاطمه زارح_دی ۱۴۰۱

۴۳: امپراتوری آلمان با انجام چه اقداماتی خیلی زود به یکی از پیشروترین کشورهای اروپایی در زمینه صنعت تبدیل شد؟

این امپراتوری با تأسیس و توسعه مدارس و دانشگاه‌ها، برپایی صنایع جدید و بسط شبکه حمل و نقل و ارتباطات خیلی زود به یکی از پیشروترین کشورهای اروپایی در زمینه صنعت تبدیل شد.

دبیرستان سید الشهدا_دی ۱۴۰۱

۴۴: اتفاق سه گانه مثلث با حضور چه کشورهایی تشکیل گرفت؟

اتفاق سه گانه مثلث با حضور کشورهای فرانسه، انگلیس و روسیه تشکیل گرفت.

دبیرستان سرای دانش_دی ۱۴۰۱

۴۵: قرارداد ۱۹۱۹ بین ایران و چه کشوری منعقد شد و ۳ مورد از مفاد آن را بنویسید.

قرارداد ۱۹۱۹ بین ایران و انگلستان منعقد شد و مفاد آن: اداره امور دارایی و برخی از ادارات و وزارتخانه های ایران در اختیار انگلستان قرار می گرفت. مسئولیت تجدید سازمان و ایجاد ارتش یکپارچه ایران و تامین اسلحه و تدارکات آن به افسران انگلیسی داده میشد. در عوض انگلستان متعهد میشود که وامی در اختیار دولت ایران قرار دهد تا تحت نظارت کارشناسان انگلیس هزینه شود.

دبیرستان سرای دانش_دی ۱۴۰۱

۴۶: چرا شاهان قاجار قادر به اعمال کامل قدرت استبدادی خود نبودند؟

زیرا از یک سو فاقد ابزارهای لازم، مانند نظام اداری کارآمد و ارتش ثابت و حرفه ای، برای اعمال قدرت مطلقه بودند و از سوی دیگر، نفوذ اجتماعی و دینی روحانیت و مراجع شیعه، قدرت سیاسی و نظامی ایلات و نفوذ و دخالت قدرت های استعمارگر دامنه قدرت و اختیار شاهان را تا حدودی محدود میکرد.

امتحان نهایی علوم و معارف اسلامی دی ماه ۱۴۰۱

۴۷: چرا وعده ی صلح واقعی که لنین (در جنگ جهانی اول) به مردم داده بود، نصیب مردم روسیه نشد؟

لنین که به مردم وعده صلح داده بود، متصرفات وسیعی را به متحدین واگذار کرد و در مقابل با آنها قرارداد صلح بست و سربازان روسی را از جبهه های جنگ خارج کرد. با این وجود، صلح واقعی نصیب مردم روسیه نشد و دیری نپایید که آنها درگیر جنگ داخلی شدند.

دبیرستان عصمت_دی ۱۴۰۱

نکات طلایی نیم سال اول

شیوه تاریخ نگاری دوران افشاریه و زندیه، استمرار تاریخ نویسی عصر صفویان بود.

تاریخ نگاری سنتی، ادامه وقایع نگاری‌ها و مجلس نویسی‌های دوره صفویه و پیش از آن محسوب می‌شود.

اولین روزنامه ایران را میرزا صالح شیرازی یکی از دانشجویان اعزامی به انگلستان با عنوان کاغذ اخبار تهران منتشر کرد.

کریم خان برخلاف سنت معمول از پذیرفتن عنوان شاه امتناع کرد و خود را وکیل مردم ایران، وکیل الرعایا خواند.

فروپاشی سیاسی و اقتصادی و آسیب دیدن توان نظامی و اداری کشور از نتایج کشمکش‌های جانشینان کریم خان بود.

شعر و ادب فارسی در دوره زندگی تحول چشمگیری یافت که، محققان از آن با عنوان نهضت بازگشایی ادبی یاد کرده‌اند.

پرتقالی‌ها و اسپانیایی‌ها نخستین استعمارگرانی بودند که به هند وارد شدند.

در انقلاب صنعتی، نیروی محرکه آب و سپس بخار جایگزین نیروی جسمی انسان شد.

سال‌های نخست سلطنت فتحعلی شاه به سرکوب شورش‌های داخلی و تحکیم پادشاهی در خاندان قاجار گذشت.

فتحعلی شاه در حفظ یکپارچگی کشور و سامان دادن به اوضاع داخلی موفق بود، اما در مقابله با تهاجم نظامی و نفوذ سیاسی کشورهای اروپایی ناکام ماند.

در دوران صدارت میرزا آقاسی نفوذ دولت‌های روسیه و انگلستان در ایران افزایش یافت.

پرسابقه‌ترین و گسترده‌ترین وزارتخانه‌ها وزارت مالیه به ریاست مستوفی الممالک بود.

عباس میرزا، فرمانده سپاه در جنگ‌های دوره اول و دوم بود.

در زمان قاجار به علت جنگ‌های ناپلئون کالاهای صنعتی اروپایی چندان به ایران وارد نمی‌شد.

جنگ داخلی آمریکا، موجب افزایش تولید و صادرات پنبه از ایران به روسیه شد.

نخستین مدرسه‌های جدید را مسیونرهای اروپایی و آمریکایی در ایران تاسیس کردند.

هنر تعزیه در دوره ناصرالدین شاه گسترش پیدا کرد.

عمده اصول قانون اساسی مشروطه از اصول قانون اساسی کشورهای فرانسه و بلژیک اقتباس شده بود.

اصناف و پیشه‌وران و قشر کارگر شهری نقش موثری در انقلاب مشروطه داشتند.

زنان نقش موثری در انقلاب مشروطه داشتند، آنان در بسیاری از رویدادهای کلیدی انقلاب در پایتخت و شهرهای دیگری حضور پرشوری داشتند.

انقلاب صنعتی و تولید سلاح‌های پیشرفته مانند: توپ و کشتی‌های جنگی عوامل گسترش استعمار در جهان بود. در آغاز جنگ کشورهای عضو اتحاد مثلث با کشورهای اتفاق مثلث وارد جنگ شدند. حمله پیاپی زیردریایی‌های آلمانی به ناوگان آمریکا و غرق کردن کشتی‌های این کشور علت ورود آمریکا به جنگ بود.

آیت الله سید حسن مدرس یکی از جدیدترین مخالفان قرارداد ۱۹۱۹ بود. اعتراض به قرارداد ۱۹۱۹ یکی از علل مهم سقوط دولت وثوق الدوله بود.

درس هفتم:

۴۸: رضا شاه برای تضعیف روحانیت چه دستوراتی داد؟

دستور داد که روحانیون لباس های مخصوص خود را کنار بگذارند.

- به دستور وی دفترخانه های شرعی تعطیل شده اند.

- دخالت روحانیون در مسائل اجتماعی اکیداً ممنوع اعلام شد.

- عزاداری سیدالشهدا غدغن شد.

- از انجام پذیرفتن بسیاری از آداب مذهبی به شدت جلوگیری به عمل آمد.

امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۲

۴۹: رضا شاه در جهت تقویت ارتش دست به چه اقداماتی زد؟

او بلافاصله بعد از رسیدن به قدرت به گسترش و تقویت ارتش و پلیس پرداخت. این روند با اجباری کردن خدمت سربازی ادامه یافت و بخش عمده ای از مالیات هرساله صرف خرید تجهیزات و سلاح جنگی می شد.

تقویت ارتش و پلیس - اجباری کردن خدمت سربازی - خرید تجهیزات و سلاح جنگی

امتحان نهایی دی ۱۴۰۱

۵۰: رضا شاه با چه نامی به دنبال یک شکل کردن لباس مردم ایران و برداشتن حجاب بانوان بود؟

تمدن و تجدد و مبارزه با کهنه پرستی

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۰

۵۱: چرا انگلستان برای تغییرات مورد نظرش در ایران نمی توانست روی حکومت قاجار حساب کند؟

چون بی کفایتی و فساد حاکمان قاجار به حدی باعث نفرت مردم از آن ها شده بود، که هیچ گونه همراهی با این سلسله نمی کردند.

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۰

۵۲: رضا شاه چه زمانی به مبارزه با سنت های اسلامی پرداخت؟

پس از مسافرت به ترکیه و آشنایی با آتاتورک، رئیس جمهور آن کشور، به تقلید از او به مبارزه با همه سنت های اسلامی پرداخت

امتحان نهایی دی ۹۹

۵۲: چرا انگلیسی‌ها با احداث راه آهن ایران در مسیر شرقی-غربی مخالفت کردند؟

چون مسیر شرقی- غربی راه آهن می‌توانست، دسترسی زمینی به هندوستان را برای دشمنان انگلستان تسهیل کند و این با منافع انگلستان در شرق در تضاد بود.

امتحان نهایی دی ۹۹

۵۴: چرا ایت الله مدرس با رضا خان در برقراری نظام جمهوری به جای حکومت سلطنتی مخالفت کرد؟

ایت الله مدرس با شناختی که از رضاخان داشت، این کار را ابزاری برای رسیدن او به قدرت می‌دانست

امتحان نهایی خرداد ۹۹

درس هشتم:

۵۵: خروج چه کشورهایی از جامعه ملل، موجب بی اعتباری بیشتر این نهاد بین المللی شد؟

ژاپن، آلمان، ایتالیا

امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۲

۵۶: مهم ترین آثار و نتایج جنگ جهانی دوم را بنویسید

در این جنگ حدود ۴۰ تا ۵۰ میلیون نفر کشته شدند.

- تلفات روسیه و آلمان در این جنگ بیش از سایر کشورها بود.

- بسیاری از کشورهای اروپایی، آسیایی و آفریقایی که درگیر جنگ شده بودند، کما بیش صدمه دیدند و آسیب های اقتصادی فراوانی به آنها رسید.

- گرسنگی، بیماری های مسری، آوارگی و اختلال های روحی و روانی نیز از دیگر مصیبت های ناشی از جنگ بود.

- آمریکا مؤسسات و سازمان های بین المللی متعددی را در بخش های مختلف تأسیس و تقویت کرد تا از نظام نوینی که بر جهان حاکم شده بود، محافظت کند.

امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۲.

۵۷: چرا آلمان در نخستین سال های پس از جنگ جهانی اول شرایط اقتصادی وخیمی داشت؟

زیرا علاوه بر خرابی های حاصل از جنگ، مستعمراتش را از دست داد و محکوم به پرداخت غرامت سنگین شده بود.

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۲

۵۸: در فاصلهٔ میان دو جنگ، جهان و به ویژه کشورهای اروپایی گرفتار چه مسائل و مشکلاتی شدند؟

مهم ترین این مسائل صلح ناپایدار و ناخشنودی از قرارداد صلح ورسای، ضعف جامعهٔ ملل، بحران اقتصادی و ظهور حکومت خودکامهٔ تک حزبی و نظامی گرا بود.

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۲

۵۹: متفقین در جنگ جهانی دوم و قبل از اشغال ایران در شهریور ۱۳۲۰ از حکومت ایران چه خواسته هایی داشتند؟

از حکومت ایران خواستند که آلمانی های حاضر در کشور را اخراج کند و به اقدامات خصمانه علیه هیتلر دست بزند.

امتحان نهایی دی ۱۴۰۱

۶۰: ایالات متحده آمریکا با چه ادعایی در جنگ جهانی دوم رسماً به متفقین پیوست؟

با ادعای حمله ژاپنی ها به ناوگان آمریکا در اقیانوس آرام

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۱

۶۱: دستیابی صهیو یست ها به فلسطین اشغالی چه پیامدی بر ای جهان اسلام داشته ؟

باعث تداوم سلطهٔ استعمارگران بر قلب دنیا اسلام است

امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۰

۶۲: سیاست موسولینی در بعد روابط خارجی چه بود؟

موسولینی سودای احیای دوبارهٔ امپراتوری روم باستان و تسلط بر دریای مدیترانه و شمال آفریقا را در سر می پروراند.

امتحان نهایی خرداد ۹۸

درس نهم:

۶۳: محمدرضا شاه پهلوی در ابتدای سلطنتش به منظور تحکیم جایگاه خویش دست به چه اقداماتی زد؟

هنگام ادای سوگند در مجلس شورای ملی متعهد شد که مطابق قانون اساسی به عنوان یک پادشاه مشروطه، فقط سلطنت کند نه حکومت.

- او املاکی را که پدرش تصرف کرده بود، در اختیار دولت گذاشت تا به صاحبانشان بازگرداند.

- به مراجع تقلید اطمینان داد که حجاب را محدود یا ممنوع نخواهد کرد

امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۲

۶۴: واکنش نمایندگان مجلس شورای ملی را، در قبال واگذاری موافقت نامه امتیاز نفت شمال به شوروی بنویسید؟

نمایندگان مجلس نه تنها موافقت نامه مذکور را رد کردند، بلکه واگذاری هرگونه امتیاز استخراج نفت و مشتقات آن را به خارجی ها ممنوع کردند.

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۲

۶۵: چرا دولت دکتر مصدق پس از روی کار آمدن، هیئتی را به ریاست مهندس مهدی بازرگان به خوزستان فرستاد؟

تا مراکز و تأسیسات نفتی را از حوزه اختیار شرکت نفت ایران و انگلیس خارج کند.

امتحان نهایی دی ۱۴۰۱

۶۶: چرا دولت دکتر مصدق بعد از پیروزی در دادگاه الهه اقدام به قطع رابطه سیاسی با لندن (انگلستان) کرد؟ دولت ایران از انگلستان خواست که بدهی های شرکت نفت و خسارت های ناشی از تأخیر را بپردازد، چون دولت انگلیس این تقاضا را نپذیرفت، اقدام به قطع رابطه سیاسی کرد.

امتحان نهایی دی ۱۴۰۱

۶۷: چرا برخی از نمایندگان مجلس شورای ملی با قرارداد الحاقی «گس-گلشایان» مخالفت کردند؟

نادیده گرفتن حقوق مادی مردم ایران ؛

- حاکمیت ملی و استقلال کشور را به نوعی نقض می کرد؛

- تسلط بیگانگان بر منابع و صنعت نفت مشروعیت می بخشید.

امتحان نهایی دی ۱۴۰۱

۶۸: علت استعفای دکتر مصدق از نخست وزیری را در تیر ۱۳۳۱ بررسی کنید؟

مصدق برای کاستن نفوذ و قدرت دربار و مقابله با کارشکنی هایی که در اداره امور کشور صورت می گرفت، از محمدرضا شاه خواست که اختیار وزارت جنگ و فرماندهی ارتش را به او بسپارد. چون شاه با این تقاضا مخالفت کرد، او از مقام خود استعفا نمود.

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۱

۶۹: دکتر محمد مصدق در تیر، ۱۳۳۱ به چه دلایلی از شاه خواست کرد که اختیار وزارت جنگ و فرماندهی ارتش را به وی بسپارد؟

برای کاستن از نفوذ و قدرت دربار و مقابله با کارشکنی های آنان در اداره امور کشور.

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۰

۷۰: سیاست موازنه منفی در مجلس چهاردهم به چه معناست؟

ایستادگی در برابر امتیازخواهی دولت های سلطه‌جو

امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۰

۷۱: دو مورد از اقدامات انگلستان برای جلوگیری از ملی شدن صنعت نفت در ایران را بنویسید

فرستادن کشتی های جنگی خود به خلیج فارس و بنادر ایران و تهدید نظامی

تهدید اقتصادی ایران با تعطیلی شعب بانک انگلیس

امتحان نهایی خرداد ۹۸

درس دهم:

۷۲: مهم ترین نتایج قیام ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ را بنویسید؟

هدف مبارزه تغییر کرد، و سرنگونی رژیم پهلوی هدف نهایی مبارزان شد.

- حضور امام خمینی در صحنه مبارزه موجب شد که بسیاری از روحانیون به مبارزات سیاسی روی بیاورند.

- علاوه بر روحانیون و دانشگاهیان، اقشار دیگری از جامعه نیز به جمع مبارزان پیوستند.

- رهبری امام خمینی به عنوان مرجع دینی برجسته تر شد و مبارزان به نقش و قدرت مذهب در این زمینه توجه بیشتری نشان دادند.

امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۲

۷۳: اقامت چند ماهه امام خمینی در فرانسه دو نتیجه مهم برای انقلاب داشت، آن ها را بنویسید

۱- ایشان با استفاده از امکانات تبلیغی، مصاحبه و سخنرانی جنایات حکومت پهلوی را افشا می کردند.

۲- امکان ملاقات مبارزان با رهبری انقلاب فراهم آمد و پیام های امام با شتاب بیشتری در ایران منتشر شد.

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۲

۷۴: چرا جیمی کارتر رئیس جمهور آمریکا در ۱۳۵۵ ش به شعار دفاع از حقوق بشر متوسل شد؟

برای کاهش تنفر عمومی از سیاست های آمریکا

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۰

۷۵: مهم ترین برنامه های آمریکا در سال های پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا اوایل دهه ۱۳۴۰ برای تسلط

بر ایران چه بود؟

پیوستن ایران به پیمان بغداد (سنتو)، تأسیس سازمان اطلاعات و امنیت کشور (ساواک)، اعطای کمکهای نظامی و

مالی به ایران، اجرای بعضی اصلاحات در ایران

امتحان نهایی شهریور ۹۹

۷۶: در زمان پهلوی در قانون انتخابات انجمن‌های ایالتی و ولایتی چه تغییراتی ایجاد شد؟

الف) برداشتن دو قید مسلمان بودن و مرد بودن از شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان؛

ب) حذف قید سوگند خوردن به قرآن مجید و تبدیل آن به سوگند خوردن به کتاب آسمانی.

امتحان نهایی خرداد ۹۹

۷۷: تظاهرات عظیم مردم ایران در محرم سال ۱۳۵۷ آمریکا را به چه نتایجی در مورد ایران رساند؟

روی کار آوردن دولت نظامی از هاری نتیجه‌ای نداشته است؛

مردم ایران متحد و در اطاعت از رهبری خود مصمم و جدی هستند؛

آمریکا برای حفظ منافع خود در ایران باید به فکر مهره دیگری غیر از محمدرضا شاه باشد

امتحان نهایی خرداد ۹۹

درس یازدهم:

۷۸: بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، به فرمان امام خمینی کدام نهادهای انقلابی تأسیس شدند؟

کمیته انقلاب اسلامی، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، جهاد سازندگی، کمیته امداد امام خمینی، نهضت

سواد آموزی، بنیاد شهید، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، بسیج مستضعفان

امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۲

۷۹: حمله نظامی آمریکا به طبرس (۵ اردیبهشت ۱۳۵۹) با چه هدفی انجام گرفت؟

هدف این حمله، تسخیر چند مرکز در تهران و خارج کردن آمریکایی‌های بازداشتی از ایران بود.

امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۲

۸۰: علت تسخیر سفارت آمریکا توسط دانشجویان پیرو خط امام چه بود؟

آن‌ان علت این اقدام را تداوم دشمنی‌ها و توطئه‌های دولت آمریکا علیه انقلاب اسلامی و دخالت‌ها در امور

داخلی ایران از جمله اجازه ورود به محمد رضا شاه پهلوی برای سفر به آن کشور اعلام کردند.

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۲

۸۱: یکی از مهم‌ترین توطئه‌ها و تلاش‌های دشمنان داخلی و خارجی علیه جمهوری اسلامی ایران، نفوذ می‌باشد، آن را شرح دهید؟

نفوذ یکی از روش‌های ورود به جبههٔ مقابل در جنگ نرم است، روشی خاموش و تدریجی و در بسیاری از موارد هدف مورد نفوذ، بدون آنکه خود بفهمد طعمهٔ دشمنان قرار می‌گیرد. هزینهٔ نظامی در این روش، به شدت کاهش پیدا کرده و مهم‌تر از همه، دشمن هیچگاه به شکل واضح و روشن آشکار نمی‌شود و به همین دلیل شناسایی و طرد نمی‌شود.

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۲

۸۲: مجمع تشخیص مصلحت نظام به فرمان چه کسی و با چه هدفی تشکیل شد؟

به فرمان امام خمینی، به منظور رسیدگی به اختلافات میان مجلس و شورای نگهبان.

امتحان نهایی دی ۱۴۰۱

۸۳: طراحان سازمان نقاب (کودتای نوژه) قصد چه اقداماتی علیه نظام جمهوری اسلامی ایران داشتند؟

قصد داشتند با استفاده از امکانات نظامی پایگاه هوایی شهید نوژه همدان، محل سکونت حضرت امام و برخی مراکز مهم در پایتخت را بمباران و نظام جمهوری اسلامی را ساقط کنند.

امتحان نهایی دی ۱۴۰۱

۸۴: امام خمینی چه موضعی نسبت به اقدام دانشجویان در خصوص تسخیر لانهٔ جاسوسی (سفارت آمریکا) داشتند؟

این اقدام دانشجویان را تأیید کرد و آن را انقلاب دوم خواند.

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۱

۸۵: هدف از شکل‌گیری دو نهاد «نهضت سوادآموزی» و «جهاد سازندگی» بعد از پیروزی انقلاب اسلامی چه بود؟

نهضت سوادآموزی: با هدف؛ ترویج فرهنگ سوادآموزی و کاهش و رفع بی‌سوادی شروع به کار کردند.

جهاد سازندگی: برای عمران، آبادانی و رفع فقر و محرومیت از روستاها شکل گرفت.

امتحان نهایی دی ۹۹

۸۶: سازمان نقاب چه سازمانی بود و چه اقدامی علیه جمهوری اسلامی انجام داد؟

در تیر ۱۳۷۹ تعدادی از افسران وابسته به رژیم شاپور بختیار موسوم به سازمان نقاب با پشتیبانی سازمان جاسوسی آمریکا (سیا) و حکومت بعثی عراق کودتایی طراحی کردند. این توطئه اندکی پیش از اجرا کشف و خنثی شد.

امتحان نهایی دی ۹۸

۸۷: چرا امام خمینی فرمان تشکیل مجمع تشخیص مصلحت را داد؟

با بروز پاره ای از اختلافات میان مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان در اداره کشور به وجود آمد.

امتحان نهایی شهریور ۹۸

درس دوازدهم:

۸۸: نخستین فرمان امام خمینی به عنوان فرمانده کل قوا، پس از عزل بنی صدر چه فرمانی بود؟

فرمان شکستن محاصره آبادان

امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۲

۸۹: وضعیت نیروهای نظامی ایران را در ابتدای جنگ تحمیلی توضیح دهید؟

ارتش و ژاندارمری به دلیل تصفیه یا فرار فرماندهان و بسیاری از افسران آمادگی کامل برای رویارویی با جنگی بزرگ را نداشتند.

- نیروهای جوان و تازه تأسیس سپاه پاسداران با وجود محدودیت های تشکیلاتی، تجهیزاتی و تدارکاتی، سخت درگیر مقابله با آشوب های ضد انقلاب بود.

- نیروهای مردمی بسیج در حال شکل گیری بود

امتحان نهایی شهریور ۱۴۰۲

۹۰: نقش و تأثیر معلمان و دانش آموزان را در هشت سال دفاع مقدس بررسی کنید؟

معلمان و دانش آموزان نقش چشمگیر و تأثیر گذاری در هشت سال دفاع مقدس داشتند. در آن سال ها جبهه های جنگ شاهد حضور صدها هزار دانش آموز و معلم ایرانی بود، که برای دفاع از کیان نظام اسلامی و سرزمین مادری به جبهه رفتند و در سنگرها نیز از درس و مشق غافل نماندند. در طول دفاع مقدس حدود ۲۵۰۰ معلم و نزدیک به ۳۶۰۰۰ دانش آموز به شهادت رسیدند و هزاران نفر هم جانباز، اسیر و جاویدالثر شدند.

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۲

۹۱: هدف از انعقاد قرارداد الجزایر بین دولت های ایران و عراق در سال ۱۳۵۴ ش چه بود؟

پایان دادن به اختلافات مرزی و رفع مناقشه بر سر اروندرود

امتحان نهایی دی ۱۴۰۱

۹۲: مهم ترین دستاوردهای «فرهنگی و معنوی» دفاع مقدس را بنویسید؟

۱ تقویت اعتماد به نفس و احساس خود باوری و بروز خلاقیت در میان جوانان ایرانی.

۲ تثبیت اقتدار نظام جمهوری اسلامی در دفاع از تمامیت ارضی کشور

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۱

۹۳: چرا فتح خرمشهر توسط رزمندگان اسلام جنگ تحمیلی را وارد مرحله تازه ای کرد؟

از یک سو موفقیت های نظامی رزمندگان ایرانی ادامه یافت و از سوی دیگر، حامیان خارجی صدام برای جلوگیری از سقوط او، انواع تجهیزات نظامی پیشرفته و سلاح های میکروبی و شیمیایی را در اختیار وی گذاشتند.

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۰

۹۴: سنگر سازان بی سنگر به چه گروهی از رزمندگان ایران در جنگ تحمیلی گفته می شد و آنان چه نقشی در دفاع مقدس داشتند؟

به جهادگران جهادسازندگی گفته می شد. آنان مسئولیت مهم «مهندسی رزمی» در دفاع مقدس را برعهده داشتند و به ایجاد خاکریز، پل ها و جاده ها و ساختن سنگر برای رزمندگان می پرداختند.

امتحان نهایی خرداد ۱۴۰۰

۹۵: عملیات مرواید توسط کدام یک از یگان های نظامی ایران علیه رژیم بعثی عراق انجام گرفت؟

دریا دلان نیروی دریایی ارتش با پشتیبانی نیروی هوایی

امتحان نهایی دی ۹۹

۹۶: مهمترین خدمات زنان ایران در طول هشت سال دفاع مقدس را بنویسید؟

حضور در خط مقدم جبهه در سالهای اول جنگ؛ تشویق برادران، همسران و فرزندان خویش برای حضور در جبهه؛ تهیه و آماده سازی خوراک و پوشاک رزمندگان؛ پرستاری از رزمندگان مجروح در بیمارستان ها؛ پاسداری از حریم خانواده در غیاب همسران رزمنده.

امتحان نهایی شهریور ۹۹

۹۷: دو مورد از آثار و نتایج رهبری امام خمینی در زمان جنگ تحمیلی را بنویسید؟

الف) تبعیت کامل مردم و مسئولان از فرامین امام خمینی (ره) در روند جنگ؛

ب) تقویت انگیزه جهاد و روحیه شهادت طلبی در میان جوانان ایرانی؛

پ) اتحاد میان نیروهای مسلح و تقویت روحیه فرماندهان و رزمندگان؛

ت) اولویت یافتن مسئله جنگ برای مردم و مسئولان

امتحان نهایی خرداد ۹۹

۹۸: دو مورد از خواسته ایران در جریان دفاع مقدس که در قطعنامه ۵۹۸ شورای امنیت سازمان ملل هم مطرح شد، چه بود؟

عقب نشینی به مرزها و تعیین متجاوز

امتحان نهایی خرداد ۹۸

نکات طلایی نیم سال دوم

- در سوم اسفند ۱۲۹۹ کودتایی در تهران به وقوع پیوست که پیامد آن زوال سلسله قاجار بود.
- آغاز سلطنت پهلوی دوره نوینی از غارت کشور ما به دست بیگانگان است که به استعمار نو شهرت یافت،
- به وجود آوردن ارتش منظم در ایران از جمله برنامه های اصلاحی رضا شاه بود.
- هدف از اسکان اجباری عشایر؛ مهار کردن نیروی رزمی عشایر بود.
- در هندوستان جذب کنگره ملی به رهبری مهاتما گاندی، استقلال کامل این کشور را در خواست کرد.
- پس از اشغال ایران توسط نیروهای متفقین، رضا شاه به جزیره مووریس در جنوب غربی اقیانوس هند تبعید گردید.
- تلفات روسیه و المان در جنگ جهانی دوم بیشتر از سایر کشورها بود.
- در فاصله دو جنگ جهانی در ژاپن نظامیان هدایت سیاست داخلی و خارجی این کشور را بر عهده گرفتند.
- امتیاز داری به صورت یکطرفه توسط رضا شاه لغو شد.
- جبهه ملی در سال ۱۳۲۸ تشکیل شد.
- رزم ارا توسط خلیل طهماسبی یکی از اعضا جمعیت فدائیان اسلام به قتل رسید.
- جمعیت فدائیان اسلام توسط سید مجتبی نواب صفوی شکل گرفت .
- حزب ملل اسلامی با ارمان برپا کردن حکومت اسلامی به نبرد مسلحانه روی آورد.
- شریعتی با برگزاری سخنرانی ها و نگارش کتاب های متعدد، نقش اساسی در طرد اندیشه های مارکسیستی داشت .
- اولین نماز جمعه به امامت ایت الله طالقانی برگزار شد.
- امام اقدام دانشجویان را در تسخیر سفارت امریکا، انقلاب دوم خواندند.
- گروهک تروریستی فرقان ایت الله استاد مطهری را به شهادت رساند.
- حزب توده به نفع حکومت شوروی در ایران جاسوسی میکرد .

- بنی صدر از پذیرش محمد علی رجایی برای نخست وزیری امتناع می ورزید.
- خبر رحلت حضرت امام توسط سید احمد خمینی به اطلاع مردم ایران و جهان رسید.
- مجاهدین خلق، در عملیات مرصاد از رزمندگان ایرانی شکست خوردند.
- آغاز حکومت رژیم پهلوی و سلطنت رضا شاه در ایران به استعمار نو شهرت دارد.